

قانون‌سپاری؛

رویکردی نوین در فرآیندهای تقنینی

- قانون‌سپاری چیست و چه کاربردی دارد؟
- اجرای قانون‌سپاری و الزامات آن
- بررسی پروژه‌های قانون‌سپاری در ایران و جهان

معرفی اندیشکده شفافیت برای ایران

«اندیشکده شفافیت برای ایران» در سال ۱۳۹۳ آغاز به کار کرد. این اندیشکده، زیرساخت حل عمده مشکلات کشور را در تحقق هوشمندانانه و عالمانه «شفافیت» و مفاهیم مرتبط با آن می‌داند. شفافیت برای ایران در مدت فعالیت خود، تعاملات گسترده‌ای با نهادها و بسیاری از سازمان‌های دولتی و عمومی مانند مجلس شورای اسلامی، مجمع تشخیص مصلحت نظام، قوه قضاییه، شورای شهر تهران و برخی شهرستان‌ها و ... برقرار کرده و در قالب مشاوره و اجرای پروژه‌های متعدد، در راستای تحقق شفافیت و سازوکارهای پیشگیری از فساد، حرکت می‌کند. یکی از خصوصیات اصلی طرح‌ها و موضوعات پیشنهادی «اندیشکده شفافیت برای ایران»، تطبیق آن‌ها با اصول دینی، اقتضائات بومی و آخرین تجارب جهانی است که باعث اجراپذیر بودن هرچه بیشتر آن‌ها می‌شود.

صاحب امتیاز: اندیشکده شفافیت برای ایران
(با حمایت مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری)

هیئت تحریریه: مهدی ثنائی، محمدحسین خانی، محمدحسین ملک‌نژاد

دبیر تحریریه: حسنعلی محسنی

دبیر اجرایی: رضا پهلوان سیدآقا

صفحه آرایی و طراحی جلد: پریخ اسدی

نشانی: خیابان جلال آل احمد، جنب دانشکده

اقتصاد دانشگاه تهران، پلاک ۳

شماره تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۵۳۰۷۲

وبسایت: TP4.ir

ایمیل: Salam@Tp4.ir

کدپستی: ۱۴۱۱۷۳۴۱۱۷

در این شماره می‌خوانیم

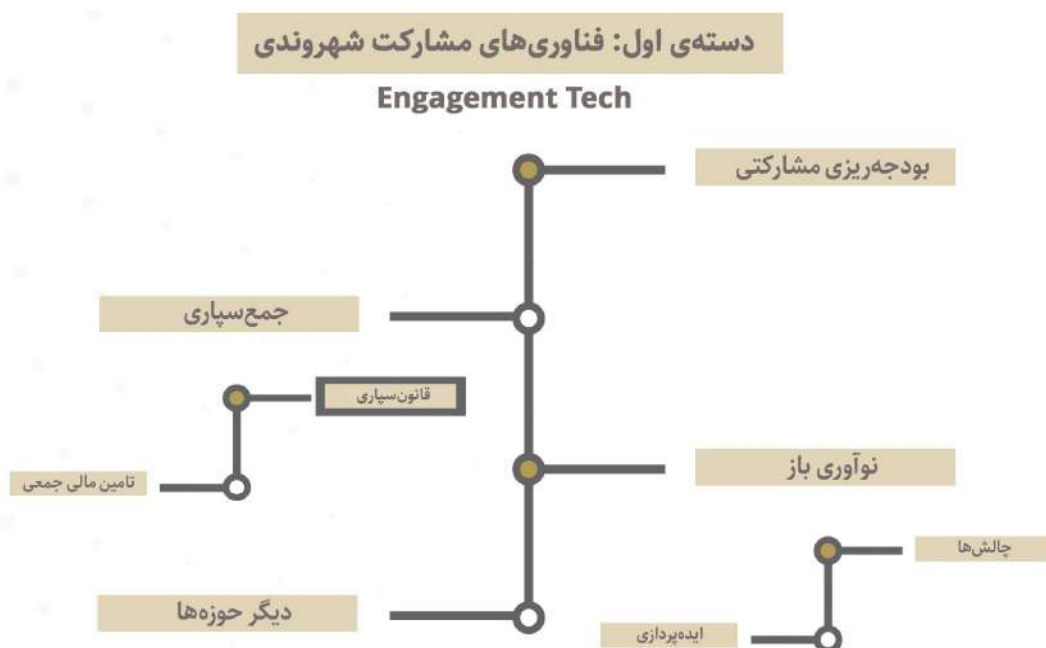
- ۲ قانون‌سپاری چیست؟
- ۵ تاریخچه قانون‌سپاری
- ۹ تفاوت قانون‌سپاری با مفاهیم مشابه
- ۱۲ چرا باید به قانون‌سپاری در کشور اهمیت بدهیم؟
- ۱۷ ورود قانون‌سپاری به چرخه تقنین
- ۲۳ منافع و ره‌آورد‌های قانون‌سپاری
- ۲۷ مبانی سیاستی ضرورت بکارگیری رویکرد قانون‌سپاری
- ۳۳ چگونه قانون‌سپاری را در کشور اجرا کنیم؟
- ۳۳ توصیه‌های براهام
- ۴۱ توصیه‌های موسسه Govlab
- ۴۹ معرفی پلتفرم‌ها و پروژه‌های قانون‌سپاری در دنیا
- ۵۰ معرفی CrowdLaw Catalog
- ۵۲ معرفی سامانه Regulations.gov
- ۵۶ معرفی سامانه Wikilegis
- ۶۰ معرفی سامانه Parlement & Citoyens
- ۶۸ معرفی سامانه قانون‌سپاری مجلس کنیا
- ۶۹ معرفی سامانه democraciaOS
- ۷۳ معرفی تجارب ملی در زمینه‌ی قانون‌سپاری
- ۷۴ پارلمان مجازی ایران
- ۷۵ سامانه جمع‌نویسی قانون‌گذاری و مشارکت در نظارت
- ۷۶ پلتفرم جمع‌نویسی

شفا فیت برای ایران

کجا هستیم؟ (جایگاه قانون سپاری در فناوری شهروندی)

پس از تعریف بودجه‌ریزی مشارکتی و بیان اهمیت آن، به معرفی جمع‌سپاری (crowdsourcing) و گونه‌های آن و همچنین جایگاهی که در فناوری شهروندی دارد پرداختیم. در این شماره، به یکی از ایده‌هایی که از جمع‌سپاری برآمده یعنی قانون سپاری (Crowdlaw) می‌پردازیم. قانون سپاری در واقع نوعی جمع‌سپاری در حوزه قانون و سیاست‌های کلی است. قانون سپاری در بسیاری از کشورها به عنوان ابزاری برای مشارکت مردم در مباحث قانون‌نویسی و تامین هرچه بیشتر منافع عمومی در آن شناخته می‌شود. شکل زیر جایگاه بحث قانون سپاری را در بین گونه‌شناسی‌های فناوری شهروندی نشان می‌دهد.

نشان دهنده‌ی جایگاه بحث ما در گونه‌شناسی‌های فناوری شهروندی است.

قانون‌سپاری چیست؟

در این بخش ضمن نگاهی به مفهوم مشارکت عمومی و برخی نمونه‌های آن، قانون‌سپاری و مشارکت عمومی در تهیه پیش‌نویس قوانین و سیاست‌ها را تعریف و مورد بررسی قرار می‌دهیم.

نگاهی به مفهوم مشارکت عمومی

همکاری و مشارکت عمومی مفهومی وسیع است که دربردارنده‌ی روش‌های متعدد گردآوری مردم برای توجه دادن آنان به مسائل پراهمیت عمومی است. دغدغه‌هایی که در مورد همکاری و مشارکت عمومی وجود دارند، گاهی اوقات اوج می‌گیرند و گاهی دیگر نیز در سرآشویی سقوط قرار می‌گیرند. البته ما در شرایط کنونی، در حال روبه‌رو شدن با شکل‌گیری مجدد برخی از اینگونه گرایش‌ها هستیم. موجی که در میان دانشگاهیان، مدیران کلان، دفاتر انتخاباتی، فعالان مدنی و ... راه افتاده است، بیانگر همین مساله است. دلایل این تجدید حیات بسیارند، اما به صورت خلاصه می‌توان اشاره کرد به: دسترسی به دغدغه‌ها و نگرانی‌های اجرایی مربوط به ارتقای محصولات و ارائه خدمات و کالاهای اجتماعی، گروه‌های سازنده و حمایت‌های نسلی و نیز توافق و انرژی اولیه برای انجام فعالیت‌های اجتماعی در حرکت به سمت عمق بخشیدن به دغدغه‌های آموزشی و نقصان‌های شهروندی، تشخیص مسائل پیچیده‌ی حکمرانانه و نهایتاً بهره‌گیری از منافع حاصله از تغییرات در انتظارات و ظرفیت‌های مردم عادی. حمایت از این موارد و دیگر عناصر اساسی، به منزله‌ی تکامل اطلاعات، ارتباطات و سایر فناوری‌هاست؛ و تکامل این موارد می‌تواند سازنده‌ی همکاری و مشارکتی در ابعادی عظیم باشد، که هم ممکن‌تر و مستعدتر است و هم پربازده‌تر از گذشته.

بودجه‌بندی مشارکتی؛ نمونه‌ای از مشارکت الکترونیک عمومی

با استفاده از روش مشارکت الکترونیک می‌توان عرصه‌های فراوانی را سامان بخشید. برای مثال می‌توان به بودجه‌بندی اشاره کرد (که در شماره‌های پیشین نیز اشاره شد). برخی شهرها (یا شهرداری‌ها) در کشورهای مختلف، چنین امکانی را برای شهروندان و ساکنان خود ایجاد کرده‌اند. بدین ترتیب که همچون رویه‌های معمول و موجود در جمع‌سپاری، این بار این بودجه‌بندی و نظارت بر آن است که به مشارکت مردمی سپرده می‌شود. در این نوع بودجه‌بندی، علاوه بر تعیین‌کنندگی کاربران در مورد اختصاص بودجه به قسمت‌های مختلف، همچنین می‌توان نظارت بر استفاده از بودجه را نیز به آنان سپرد. بودجه‌بندی الکترونیک (به عنوان یکی از اقسام مشارکت الکترونیک) برای نخستین بار در یکی از شهرهای برزیل، «پورتو آلگره» انجام شد و سپس آوازه‌ی آن جهانی شد، به طوری که به زودی مورد تحسین بین‌المللی واقع گشت و به یکی از سیاست‌های حکمرانی خوب مبدل گشت. در عمل، اجرای بودجه‌بندی مشارکتی با خروجی‌هایی مطلوب همچون کاهش تخلفات مالیاتی، افزایش شفافیت و ارائه‌ی بهتر و مبتکرانه‌تر خدمات اجتماعی گره خورده است. در طی سال‌های تجربه‌ی این مشارکت اینترنتی، هر ساله، بر خیل کاربران و در واقع مشارکت‌جویان اضافه شده است. به همین منظور، محرک‌های فراوان و متنوعی برای همکاری و مشارکت مردم در نظر گرفته شده است؛ مردمی که خواهان به دوش کشیدن هزینه‌های مشارکت‌اند.

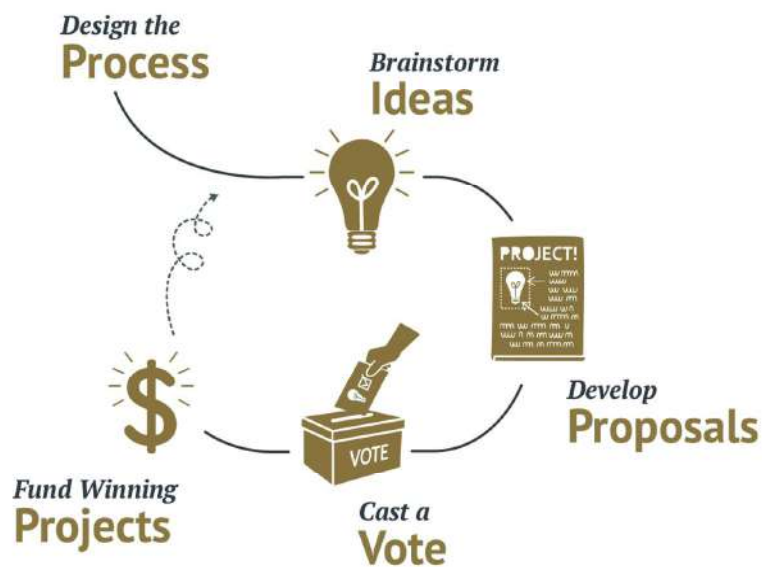

Image Credit ParticipatoryBudgeting.org

قانون‌سپاری؛ مشارکت در تهیه پیش‌نویس قوانین و سیاست‌ها

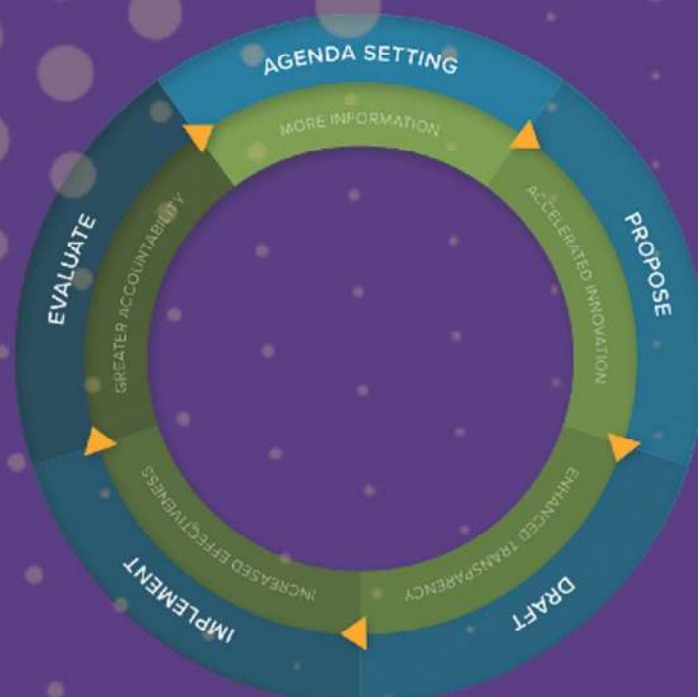
شکل جدیدی از مشارکت عمومی می‌تواند از طریق افزایش حجم داده‌ها، اطلاعات و دیدگاه‌های متنوع در بخش تهیه پیش‌نویس قوانین و سیاست‌ها بر اثربخشی و کارایی چرخه تقنین و خط‌مشی بیفزاید. به موازات گسترش حکمرانی باز در شاخه اجرایی، بدنه قانون‌گذار شروع به کاوش روش‌هایی جدید برای استفاده از هوش و تجربه عموم مردم، در سطحی فراتر از صندوق‌های رای، به منظور بهبود فرآیند خط‌مشی‌گذاری کرده است. چنین شکلی از قانون‌گذاری و خط‌مشی‌گذاری مشارکتی را می‌توان قانون‌سپاری^۱ نام نهاد. به واقع ایده اصلی شکل‌دهنده قانون‌سپاری را می‌توان جمع‌سپاری دانست.

قانون‌سپاری استفاده از فن‌آوری برای بهره‌برداری از ذکاوت و خبرگی عامه مردم در جهت بهبود کیفیت قانون‌گذاری است. امروزه به کمک فناوری‌های نوین این امکان فراهم شده است تا دانش توزیعی در سطح اجتماع گردآوری شود لذا قانون‌سپاری بدیلی است برای شیوه سنتی قانون‌گذاری که عموماً به وسیله کارکنان حرفه‌ای و سیاست‌مداران و در پشت درهای بسته صورت می‌پذیرد. در سراسر جهان پیش از این، بیش از ۲۴ مثال از مجالس محلی و پارلمان‌های ملی وجود دارند که روی به اینترنت آورده‌اند تا مردم را در تهیه پیش‌نویس قوانین و تصمیم‌گیری سهیم کنند. چنین ابتکاراتی در باب قانون‌سپاری نشان می‌دهد که مردم می‌توانند در بسیاری از موارد فراتر از نظرات مشارکتی و امضای درخواست‌های آنلاین برای لوایح، نقش بسیار اساسی‌تری بازی کنند از جمله: پیشنهادات قانونی، تهیه پیش‌نویس‌ها، نظارت بر اجرا و تامین داده‌های مورد نیاز.

۱. در اینجا واژهی قانون‌سپاری را به عنوان ترجمه‌ی اصطلاح Crowdlaw برگزیده‌ایم.

STAGES OF LAWMAKING

Public has the potential to enhance governance in every legislative phase

به واسطه چنین اعمال و فرآیندهایی مردم تبدیل به مشارکت‌کنندگان و همکارانی در فرآیند تقنین می‌شوند تا به ارتقاء کیفیت چرخه قانون‌گذاری و اثر بخشی حکمرانی کمک کنند. به وسیله پیشرفت‌های وب ۲ و افزایش دسترسی به اینترنت، شهروندان به طور فزاینده‌ای به یکدیگر مرتبط شده‌اند. اینترنت نقش آنها را از مشاهده گران منفعل به مشارکت‌کنندگان فعال در جامعه، اقتصاد و سیاست تبدیل کرده است. در گذشته‌ای نه چندان دور گردآوری حجم وسیعی از اطلاعات و پردازش آنها غیرممکن بود. لیکن با کمک فناوری‌ها امروزه این امکان وجود دارد تا اطلاعات و داده‌هایی پراکنده مکان‌یابی شده، داده‌های پیچیده جمع‌آوری و پردازش شوند تا به منظور بهبود فرآیند قانون‌گذاری مورد استفاده قرار گیرند.

تاریخچه قانون‌سپاری

قانون‌گذاری، فرآیندی است که به وسیله آن نهادهای اداری قوانین جدیدی مصوب می‌کنند. این فرآیند مدت زمان زیادی است که هدفی برای تلاش‌های دولت الکترونیک بوده تا از مزایای فراوانی که حاصل شکل‌گیری دولت الکترونیک است در حوزه قانون‌گذاری استفاده شود. لذا مروری بر تاریخچه فرآیند تقنین و تصمیم‌گیری‌های عمومی حاکی از آن است که این فرآیند دست‌خوش تحول به وسیله انقلاب صامت حکمرانی الکترونیک بوده است. در گذشته‌ای که چندان دور هم نیست هر شخصی که در پی آن بود تا نظرات خود را برای یک سازمان خط‌مشی‌گذار و یا قانون‌گذار ارسال کند باید یا با استفاده از ارتباطات غیررسمی، در برخی کشورها با استفاده از مجلات رسمی که حاوی مقررات سازمان‌های دولتی، لوایح پیشنهادی و ملاحظاتی برای عموم مردم است، و یا در لابه‌لای سخنرانی‌های رسمی، مصاحبه‌های نمایندگان مجالس و یا مقامات رسمی از وجود لوایح مطلع می‌شد و تا پایان مدت زمان ارسال نظرات، نظرات خود را با ارسال نامه‌های رسمی به سازمان و یا نهاد مورد نظر می‌فرستاد. لذا این امر برای بسیار از عموم مردم دشوار بود که از لوایح در دست بررسی و در فرآیند تصویب اطلاع پیدا کنند که در ارتباط با منافع آنها و

مورد علاقه آنها است. حتی اگر یک لایحه پیشنهادی پوشش رسانه‌ای پیدا می‌کرد معمولاً جزئیات آنقدر در اختیار مردم قرار نمی‌گرفت تا بتوان در مورد این لایحه اظهار نظر دقیق و جدی کرد بماند که بسیار از لوایح نیز مورد توجه رسانه‌های قرار نمی‌گیرند.

لیکن پیشرفت تکنولوژی به کلی شرایط را تغییر داده است. در ۱۰ تا ۱۵ سال گذشته تعداد زیادی از مردم با تکنیک‌های پایه برای همکاری و مشارکت بر خط همچون ایمیل و مدارک ذخیره شده بر سرورهای مرکزی که در دسترس چندین کاربر قرار دارند آشنا شده‌اند. در چند سال گذشته عامه مردم به طور فزاینده‌ای با ابزارهایی که امکان مشارکت و همکاری غنی‌تری فراهم می‌کنند همچون ویکی‌ها، جوامع مبتنی بر سرمایه ممتاز و حتی ویدئوگیم‌های چند نفره خو گرفته‌اند. در سایه‌ی چنین پیشرفت‌هایی مفسران دانشگاهی و مقامات رسمی حالات جدید و تعاملی‌تر تولید جمعی کالاهای فکری را بحث و بررسی می‌کنند لذاست که در مقاله‌ای که در سال ۲۰۰۵ به چاپ رسیده است پژوهشگر حقوق اداری ماریانو فلورنتینو کوئلار در مقاله‌ای^۱ ادعا می‌کند که الگوهای مشارکت در حال تغییر هستند.

RETHINKING REGULATORY DEMOCRACY

MARIANO-FLORENTINO CUÉLLAR*

TABLE OF CONTENTS

Introduction	412
I. The Intersection of Regulation and Democracy	418
A. The Legal and Political Context of Regulation	419
B. Compromise Acceptance of the Current System and Its Supporting Assumptions.....	422
II. Understanding Current Regulatory Democracy.....	428
A. Methods.....	429
1. Case Selection and Analysis.....	
2. Measuring Sophistication	
3. Assessing Commenter Concerns	
4. Measuring Agency Acceptance of Comme Suggestions.....	
5. Analyzing Commenter Identity	

با ادغام تکنولوژی‌های اطلاعاتی به صورت کلی و اینترنت به شکل خاص‌تری در فرآیند قانون‌گذاری شاهد بروز انقلاب الکترونیکی در فرآیند تقنین و بروز **e-Rulemaking** هستیم. در کنار این پیشرفت‌های تکنولوژیک شاهد تصویب حقوق و قوانینی در راستای شفافیت و حق مشارکت برای شهروندان هستیم که ضمن تسریع این روند جزئی از ساختار قانونی این فرآیند و انقلاب تکنولوژیک شمرده می‌شوند. اولین نسل از قانون‌گذاری الکترونیک شامل برخط کردن فرآیندهای مرسوم به وسیله ایجاد ثبت الکترونیک از لوایح و مواد قانونی و اجازه ارسال برخط نظرات عمومی بوده است.

سابقه قانون‌گذاری الکترونیک و مشارکت‌جویی برخط از مردم عادی برای اولین بار در ایالات متحده به وسیله دولت کلینتون صورت پذیرفت. در کشور آمریکا دولت کلینتون برای اولین بار قانون‌گذاری الکترونیک را به عنوان ابزاری برای به دست آوردن مشارکت شهروندان اعلام کرد و در ادامه دولت بوش این کار را با قوت بیشتری پی گرفت و طلایه دار این عرصه گردید. آنها قانون‌گذاری الکترونیک را از اولویت‌های اصلاحی دولتی خود قرار دادند. دولت بوش به سرعت اقدام به اجرای یک وب سایت همه‌کاره کرد که به شهروندان اجازه می‌داد تا با سهولت بیشتری در مورد هر لایحه‌ی پیشنهادی که به وسیله‌ی هر نهاد دولتی مورد بررسی است اظهار نظر کنند و این تنها اقدام دولت بوش نبوده است. این سیر از اقدامات در دولت اوباما نیز جاری بوده است.

گفتنی است اصطلاح قانون‌سپاری برای اولین بار در سپتامبر ۲۰۱۴ توسط «آزمایشگاه حکمرانی»^۱ در چارچوب کنفرانسی بین‌المللی که از اجتماع فعالان پارلمان‌های سراسر دنیا و علاقه‌مند به مشارکت‌بخشی عمومی مبتنی بر فناوری^۲ تشکیل شده بود، ارائه گردید.^۳

این اصطلاح ترکیبی است از دو واژه **Crowdsourcing** و **Law** که معنای آن با توجه به مطالب پیشین، واضح گردیده است.

۱. Governance Lab at New York University
۲. Tech-Enabled Public Engagement
۳. برای اطلاعات بیشتر ببینید:
<http://thegovlab.org/crowdlaw-in-action-details-a-preview-of-next-weeks-online-event->

نگاهی دقیق‌تر به مفهوم قانون‌سپاری؛ تفاوت‌های آن با مفاهیم مشابه

قانون‌سپاری با بسیاری از مفاهیم مشارکت‌بخشی سیاسی سنتی، به شش دلیل متمایز است. در برخی از این تمایزات، قانون‌سپاری مفاهیم سنتی را توسعه می‌بخشد، در حالی که همچنان آنها را شامل می‌شود. در برخی موارد دیگر، قانون‌سپاری منظر مفهومی نحیف‌تری را مد نظر قرار می‌دهد، چرا که بر روی برخی از مؤلفه‌های خاص متمرکز است. این تمایزات عبارتند از:

قانون‌سپاری، مشارکت رسمی مستقیم را در پی داشته و ظرفیت تأثیرگذاری بر نحوه استفاده از قدرت، اخذ تصمیمات و همچنین چگونگی هزینه‌کرد را در اختیار دارد. شکل‌های سنتی مشارکت سیاسی معمولاً یا به عنوان مکانیسم جمع‌آوری ورودی‌های مستقیم به سیستم‌های نمایندگی (به شکل همه‌پرسی، ابتکارات عمومی و فراخوان‌ها) شناخته می‌شود، و یا به عنوان ورودی‌های غیرمستقیم کنترل بر روی چنین سیستم‌هایی (مانند اعمال نفوذ، تظاهرات در خیابان‌ها و یا مشورت در فضای عمومی) صورت می‌گیرند. قانون‌سپاری مشارکت مستقیم را ترویج می‌کند که این کار، با هدف افزایش کیفیت قانون و تصمیم‌گیری عمومی صورت می‌پذیرد.

دوم اینکه قانون‌سپاری بر کسب تخصص، تجربه، ایده‌ها و داده‌ها به جای نظرات تمرکز می‌کند. این امر، تنها شکل بهتری از نظرسنجی نیست، بلکه راهی برای استفاده از هوش جمعی در راستای حل مشکلات است.

قانون‌سپاری به بهبود مشروعیت قانون و تصمیمات عمومی به دلیل گنجاندن کامل‌تر و با کسب اطمینان بیشتر سیاسی منتج می‌شود. قانون‌سپاری، ایده پیچیده‌تری از مشروعیت دموکراتیک را تأیید می‌کند و صرفاً به دنبال برابری سیاسی نیست. برای همین می‌بایست سازوکار کاملی را طراحی کرد تا بتوان نظرات جمع‌آوری شده را تجزیه و تحلیل و سپس استفاده کرد.

قانون‌سپاری بالاترین شکل ایده‌آل حکومت باز را نشان می‌دهد. در حکومت باز، داده‌های موردنیاز شهروندان باید به روی آن‌ها به صورت کامل باز باشد.

پنجم اینکه قانون‌سپاری، هر گونه قانون یا فرآیند تصمیم‌گیری است که فرصتی معنادار برای عموم مردم در راستای مشارکت در یک یا چند مرحله از چرخه تصمیم‌گیری ارائه می‌دهد که شامل فرآیندهای شناسایی مشکل، شناسایی راه‌حل، تهیه پیش‌نویس، تصویب، اجرا یا ارزیابی است. شکل‌های سنتی مشارکت مانند ابتکارات شهروندی یا مشاوره، معمولاً فقط بر مراحل اولیه این چرخه تمرکز داشته‌اند، بدون این که با توجه به امکان ایجاد کانال‌های تعامل با مردم، تکمیل، و ارزیابی تأثیر قوانین و سیاست‌ها می‌تواند بسیار مفید باشد. در این رابطه، قانون‌سپاری افق شکل سنتی مشارکت شهروندان را گسترش می‌دهد.

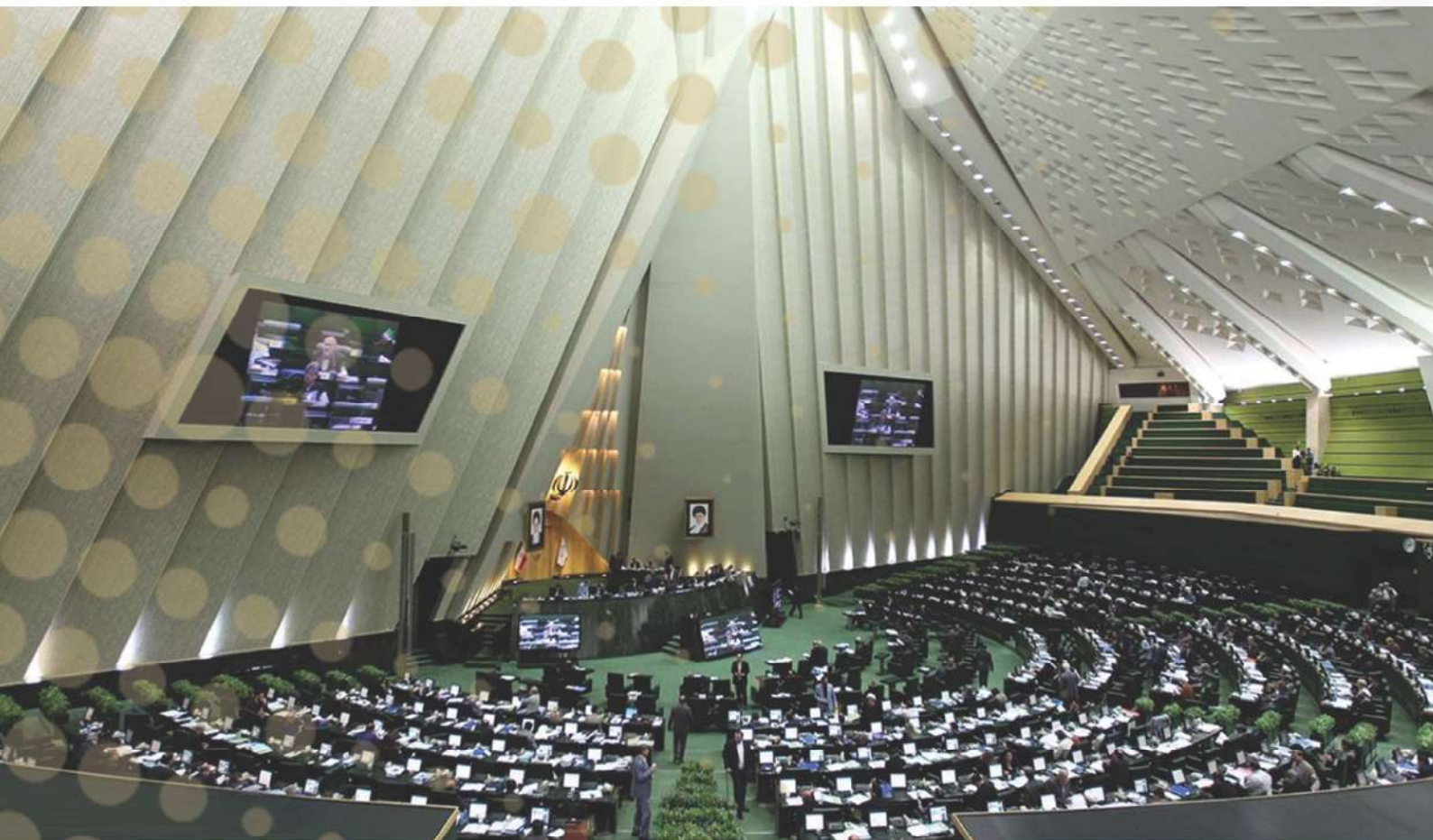

چرا باید به قانون‌سپاری در کشور اهمیت بدهیم؟

در این بخش با ذکر دلایل مختلف به اهمیت روزافزون ترویج مفهوم قانون‌سپاری در کشور می‌پردازیم.

قانون‌گذاری از مهمترین کارکردهای هر حکومت

قانون‌گذاری، از جمله مهمترین کارکردهای هر حکومتی تلقی می‌شود. پارلمان به دستگاهی اطلاق می‌شود که کار ویژه‌ی آن، وضع قانون یا قواعد کلی و لازم‌الاجراست. نوع ساختار قوه مقننه و نحوه شکل‌گیری این نهاد به یکی از دغدغه‌های اصلی اندیشمندان حقوق اساسی و علوم سیاسی تبدیل شد. اینکه پارلمان به عنوان تجلی اراده ملت چگونه باید شکل گیرد که هم اصول حکومت دموکراتیک در آن لحاظ و هم عناصر حکمرانی خوب تامین شود و در نتیجه کارآمدی، ثبات و مشروعیت سیاسی نظام حاکم تضمین گردد.

مهمترین مرجع قانون‌گذاری در ایران مجلس شورای اسلامی به حساب می‌آید. اهمیت مجلس شورای اسلامی، منجر به اهمیت مصوبات و نیز موجب اهمیت نظارت بر فرایندهای قانون‌گذاری گردیده است. با جستاری در قوانین اساسی و مادر، می‌توان به جایگاه مجلس پی برد. مطابق با اندیشه‌های حقوق اساسی، مجلس نماد مردم‌سالاری و مشارکت آحاد ملت در حکومت‌داری تلقی می‌گردد. در تاکید بر نقش اساسی مردم در حکومت اسلامی، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در مقدمه‌ی خود چنین آورده است: «حکومت از دیدگاه اسلام، برخاسته از موضع طبقاتی و سلطه‌گری فردی یا گروهی نیست بلکه تبلور آرمان سیاسی ملتی هم‌کیش و هم‌فکر است که به خود سازمان می‌دهد تا در روند تحول فکری و عقیدتی راه خود را به سوی هدف نهایی (حرکت به سوی الله) بگشاید».

کیفیت بد قوانین؛ نتیجه‌ی عدم مشارکت نخبگان و مردم

نظام تقنینی ما که در حقوق اساسی از آن سخن رفته است، علی‌رغم پایبندی به ارزش‌های ناشی از مشارکت مردمی و مردم‌سالاری، در بعد نظری بسیار کهنه و فرسوده تلقی می‌شود. علاوه بر این فرسودگی که مشکل نظری این فرایند است، مشکلات عملی و اجرایی چندین برابر است. بساری از قوانین، دارای ابهامات سرنوشت‌سازی هستند. طبق آمارهای مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (در مورد برنامه پنجم توسعه)، ویژگی‌های عمومی قوانین در موارد متعددی نقض شده‌اند، برای مثال: حداقل سی درصد قوانین کلی‌گویی کرده‌اند، ده درصد مهم‌گویی کرده‌اند، در بیست درصد موارد اصول نگارشی درست استفاده نشده است، در ده درصد قوانین زمینه‌ی سوءاستفاده ایجاد شده است و این اتفاقات به لحاظ کمی، در پنجاه درصد قوانین اتفاق افتاده است. آن چه بیان شد تنها قسمتی از وضعیت نابسامان قوانین مصوب مجلس است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۴).

مرکز پژوهش‌ها اینچنین ادامه داده است:

محورهای نقص و میزان درصد مواد دارای نقص در برنامه‌ی پنجم

دایمی (غیرموقتی) بودن

نقض ویژگی‌های مطلوب
قوانین برنامه‌ای

در حد سیاست کلی بودن
مواد با ماهیت برنامه‌ای

فقدان زمانبندی مناسب در
مواد با ماهیت برنامه‌ای

نامشخص بودن متولی اجرا

نقض ویژگی‌های مطلوب
برای قوانین تکلیفی

نقض حداقل یکی از
ویژگی‌های قوانین تکلیفی

عدم وجود قابلیت ارزیابی
فقدان ضمانت اجرا و
شاخص مناسب

در ادامه، آمده است: «با توجه به بررسی‌های انجام شده از میزان رعایت اصول و ویژگی‌های یادشده در گزارش می‌توان بدین نتیجه رسید که بیش از ۸۰ درصد از قوانین وضع شده در فصول اقتصادی و بودجه و نظارت قانون برنامه پنجم توسعه دارای حداقل یکی از اشکالات فوق‌الذکر می‌باشند. بنابراین به نتیجه رسیدن و به اجرا درآمدن قانون مذکور، از همان بدو تصویب می‌تواند محل تردید باشد.»

قانون‌سپاری؛ یکی از راه‌حل‌های مشکلات قانون‌نویسی کشور

با توجه به موارد گفته شده، ایده‌ی قانون‌سپاری می‌تواند به عنوان یکی از راه‌حل‌های مشکلات قانون‌نویسی در کشور قلمداد شود. مردم جامعه، از طریق دخالت داده شدن در سطوح بالای تصمیم‌گیری، آن هم در حوزه‌های حکمرانی و حکومتداری، رشد می‌یابند؛ قانون‌گذاری جمعی، یک راه میانبر برای رسیدن به این نتیجه است، و البته خیلی ساده.

به تجربه‌ی بسیاری از کشورها و پلتفرم‌های دیگر، کیفیت قوانین خروجی که در آن‌ها از پلتفرم‌های قانون‌گذاری جمعی استفاده شده است، به نحو چشمگیری بهبود داشته است. این نشان می‌دهد که مردم می‌توانند با مشارکت در قانون‌نویسی، تأثیری شگرف در بهبود متون قانونی (با شاخص‌های مختلف) داشته باشند. در کنار این، هزینه‌های گزاف قانون‌نویسی نیز، بسیار ناچیز شده است. چرا که در برابر برخی از مراحل پیچیده و هزینه‌بر، تنها به ایجاد یک وبسایت بسنده می‌شود. و در نهایت، قانون‌گذاری جمعی، بسیار زودتر از فرایندهای فعلی عمل می‌کند و سرعت قانون‌گذاری (در مواقع مورد نظر) به شدت بالا می‌رود؛ این یعنی توانایی تصمیم‌گیری سریع و ممانعت از هدر رفت زمان. این منفعت، برای طیف وسیعی از دولت‌ها، جذاب است.

همچنین در فرایندهای معمول، پیشنهادها، پیشنویس‌های قانونی، محصول کار چند استاد ماهر و پژوهشگر است که با نهادهای ذیل مجلس همکاری می‌کنند. اما در قانون‌گذاری جمعی، پلتفرم مربوطه این امکان را فراهم می‌آورد که عموم استادان و پژوهشگران متخصص در یک حوزه بتوانند در قانون‌گذاری مشارکت جویند. علاوه بر آن‌ها، افراد دخیل و مرتبط نیز می‌توانند تأثیرگذار باشند؛ حضور این گونه افراد، می‌تواند باعث بالارفتن امکان اجرایی‌پذیری قانون شود.

ماهیت قانون‌سپاری

در قانون‌گذاری جمعی هم مساله بسیار ساده است و هم پاسخی که به آن داده می‌شود. مساله این است که «متون قانونی و سیاست‌گذاری مملو از مشکلات شکلی و محتوایی‌اند، هزینه‌ی تمام‌شده‌ی قانون‌گذاری بسیار زیاد است و البته بسیار زمان‌بر و در نهایت، مشارکت مردم در سطوح بالای حاکمیتی بسیار کم‌رنگ است و می‌توان از آن چشم‌پوشی کرد». پاسخ این است که «با استفاده از اینترنت، می‌توان بستر مشارکت مردمی را فراهم کرد. به نحوی که هم به نفع مردم باشد، و هم به نفع دولت. مردم می‌توانند بسیاری از مراحل را با سرعت و مهارت بیشتر و هزینه‌ی کمتر انجام دهند». تکنولوژی‌های نوین، کمکی نوآورانه به حکومت‌داری کرده‌اند. این ابزارها توانسته‌اند منافع چشمگیری را با خود به ارمغان آورند. استفاده از این فناوری‌ها، هم به نفع ملت و هم به نفع دولت و حاکمیت است. ابزار اخیری که نظرها را به خود جلب کرده‌اند، پلتفرم‌های قانون‌گذاری جمعی‌اند. این پلتفرم‌ها به مردم مجال مشارکت داده و برای دولت‌ها این امکان را فراهم می‌آورد تا از نظر نخبگانی اقشار مختلف بهره‌مند گردند و علاوه بر این، فرایندهای قانون‌گذاری را سامان بخشند.

پس از بررسی مفهوم قانون‌سپاری به تاریخچه‌ی آن اشاره کردیم. همچنین تفاوت آن را با مفاهیم سنتی مانند مشارکت سیاسی و تصمیم‌گیری مشارکتی بیان کردیم و در انتها، اهمیت آن را به خصوص در کشورمان نشان دادیم. دلیل اصلی برای استفاده از قانون‌سپاری در کشور، وجود قوانین با کیفیت پایین هستند. مطابق با گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس در سال ۱۳۹۴، بیش از ۸۰ درصد از قوانین وضع شده در فصول اقتصادی و بودجه و نظارت قانون برنامه پنجم دارای یک اشکال اساسی در حوزه قانون‌نویسی است. قانون‌سپاری به عنوان یکی از اصلی‌ترین راه‌حل‌های این مشکل عنوان شد. در ادامه، موضوع مهم ورود قانون‌سپاری به چرخه تقنین را بررسی می‌کنیم.

۱ ورود قانون‌سپاری به چرخه تقنین: اثرات قانون‌سپاری در هر گام قانون‌گذاری

در سراسر جهان، تجربه‌های موفق مشارکت عمومی در قانون‌گذاری در هر پنج مرحله و گام چرخه تقنین و خط‌مشی‌گذاری قابل مشاهده است. آنها با نشان دادن چشم‌اندازهایی درباره نحوه ترکیب قانون‌سپاری با مراحل مختلف تقنین ثابت می‌کنند چگونه ورودی‌های حاصل از مشارکت مردمی به بهبود حکمرانی منجر می‌شود. در ادامه، تاثیر قانون‌سپاری در چرخه تقنین و طی پنج مرحله تشریح شده است:

۱. منبع:

<https://crowd.law/crowdlaw-introduction-baef458325ae>

۱. دستور کار (Agenda-setting):

زمانی است که پارلمان‌ها تصمیم می‌گیرند چه موضوعاتی را بررسی کنند و درباره آن به قانون‌گذاری بپردازند. فرآیندهای جمع‌سپاری برای اولین بار در این مرحله مورد استفاده قرار گرفته‌اند. این مرحله در واقع اولویت‌های هر سازمان خط‌مشی‌گذار را معین می‌کند.

در حال حاضر بسیاری از کشورها یک فرآیند درخواست لایحه از جانب عموم مردم را ایجاد کرده‌اند که برخط است و باز طراحی نیز شده است. در واقع این ظرفیتی است که اجازه می‌دهد تجربه‌ها و اطلاعات خوبی از سوی خبرگان و مردم حاصل شود. در واقع با ارائه فرصت به مردم برای بیان پیشنهاد، اولویت بندی و بررسی مشکلات و همچنین ارائه راه‌حل‌ها، می‌توان اطلاعات ارزشمندی را وارد سیستم تقنین کرد.

برای مثال قانون ابتکار شهروندان فنلاند به شهروندان اجازه می‌دهد تا پیشنهاداتی در ارتباط با ایجاد قانونی جدید ارائه کنند. در این مرحله به واسطه مشارکت‌ها این ظرفیت پدید می‌آید که سطح بیشتری از اطلاعات در فرآیند تقنین جاری شود.

۲. ساخت طرح‌نامه‌ها (Proposal-making):

زمانی است که بدنه‌ی قانون‌گذار به یک راه‌حل برای حل مشکل دست پیدا می‌کند. این فرصتی برای شناسایی رویکردهای بدیع به وسیله استفاده از خبرگی توزیع شده و پیشنهادات ارائه شده، تفکر و نقد رهیافت‌های پیشنهادی است. ساخت طرح‌نامه‌ها به وسیله مردم کمک خواهد کرد تا راه‌حل‌های ارائه شده نوآورانه‌تر و واقع بینانه‌تر باشند چراکه شهروندان نیازهای خود را به مراتب بهتر درک می‌کنند لذا قادرند پاسخ‌های مناسب‌تری نیز ارائه کنند. خلاقانه و نوآورانه بودن طرح‌ها سبب می‌شود تا اقداماتی که در آینده انجام می‌شوند کارآمدتر و اثربخش‌تر باشند. چنین رویکردی داده‌های عمومی را فراتر از آنچه به وسیله جلسات گاه به گاه در دسترس قانون‌گذاران و کارکنان آنها قرار می‌گیرد در اختیار می‌گذارد.

برای مثال سامانه پارلمان و شهروندان^۱ در فرانسه این امکان را فراهم می‌کند تا شهروندان طرح‌نامه‌هایی در مورد علل و راه‌حل مشکلاتی که به وسیله نمایندگان مردم مطرح شده‌اند ارسال کنند. طرح‌نامه‌های شهروندان ترکیب شده و مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند و در گام بعدی به پیش‌نویس قانون تبدیل می‌شود. در این گام مشارکت این ظرفیت را دارا است تا نوآوری را محقق کند.

۳. تدوین (Drafting):

زمانی است که نهادهای قانون‌گذار راه‌حل‌ها را از طریق تدوین قانون، مقررات و قانون اساسی به رسمیت می‌شناسند. مشارکت گروه‌های ذی نفع و سایر افراد در این مرحله موجب می‌شود تا کیفیت قوانین بسیار افزایش پیدا کند. قانون‌سپاری در این مرحله فرصتی برای تهیه پیش‌نویس به صورت دسته‌جمعی و درخواست نظرات در مورد یک پیش‌نویس برای بهبود آن را فراهم می‌کند. برای مثال آنچه در برزیل اجرا شده است^۲ این امکان را برای مردم برزیل فراهم می‌کند تا متن پیش‌نویس قوانین را با روشی مشابه ویرایش کنند تا در فضای گوگل داک به همکاری بپردازند. در این بخش شفافیت را می‌توان به عنوان دست‌آورد پدیده مشارکت در نظر داشت.

۱. Parlement & Citoyens

۲. E-Democracia's WikiLegis

۴. اجرا (Implementation):

زمانی است که نهادهای قانون‌گذار، قانون را برای اجرا به بدنه اجرایی یا کارکنان ابلاغ می‌کنند. از میان دسته‌بندی سه‌گانه ارائه شده از فعالیت‌های جمع‌سپارانه یعنی بازار مجازی نیروی کار، رقابت‌های جمع‌سپاری و همکاری باز به نظر می‌رسد بازار مجازی نیروی کار مناسب‌ترین نوع فعالیت‌های جمع‌سپارانه برای استفاده در این مرحله است. این مرحله شامل یک گام دیگر در ساختن مقررات بر پایه قانون و شکل دادن به استراتژی‌های عملی برای تحقق چشم‌انداز در صحنه اجرا است. چنین فرآیند قانون‌گذاری‌ای شانس دیگری برای مشارکت مهیا می‌کند. برای مثال، بستر قانون‌گذاری الکترونیک^۱ در ایالات متحده مکانیزم الکترونیکی را برای عموم مردم در باب نظردهی پیرامون پیش‌نویس آیین‌نامه‌ها فراهم می‌کند. در این گام مشارکت این ظرفیت را داراست تا موجب اثربخشی قوانین شود.

۵. ارزیابی (Evaluation):

زمانی است که عامه مردم می‌توانند در نظارت پیامدها و نتایج یک قانون کمک کنند. بدون وجود یک چرخه بازخورد، امکان اصلاح قوانین و تصمیمات اتخاذ شده توسط سازمانها و نهادها وجود نخواهد داشت. مردم می‌توانند نقش یک ناظر را در این چرخه ایفا کنند. افسوس که فرآیندهای ارزشیابی در قانون‌سپاری و زمینه‌های قانون‌گذاری سنتی ضعیف هستند اما بازنگری و اصلاح مکانیزم‌ها حرکتی جزئی را به سمت بهره‌برداری از دید و بصیرت عموم مردم برای ارزیابی نهادهای دولتی نوید می‌دهد. در این گام از چرخه تقنین مشارکت ظرفیت تحقق پاسخگویی را دارد.

EVALUATION

منافع و ره‌آوردهای قانون‌سپاری

منافع و ره‌آوردهای قانون‌سپاری را می‌توان در دو دسته‌ی منافع عمومی و همچنین منافع اختصاصی بیان کرد. دسته‌ی منافع عمومی یعنی کمک قانون‌سپاری به مواردی مانند ارتقای مقبولیت نظام سیاسی حاکم و ... . منافع اختصاصی بیشتر به نظام قانون‌گذاری و فرآیندهای آن اشاره دارد. در ادامه به صورت مختصر به این منافع اشاره می‌کنیم:

● منافع عمومی قانون‌سپاری:

- ارتقای مقبولیت سیاسی نظام
- تقویت سرمایه‌ی اجتماعی و اعتماد عمومی
- بهبود مسئولیت‌پذیری حکومت
- ارتقا و ایجاد حکمرانی موثرتر با استفاده از ایده‌های متنوع‌تر و از طریق دخالت دادن مخاطبان بیشتر

● منافع اختصاصی قانون‌سپاری:

- ارتقای کیفیت قوانین
- کمک به اجرای بهتر قوانین (به دلیل مشارکت‌دهی مردم)
- کمک به جامعیت قوانین (به دلیل نظرخواهی از عموم مردم)

۱. منبع:

<https://www.thegovlab.org/stat-ic/files/publica->

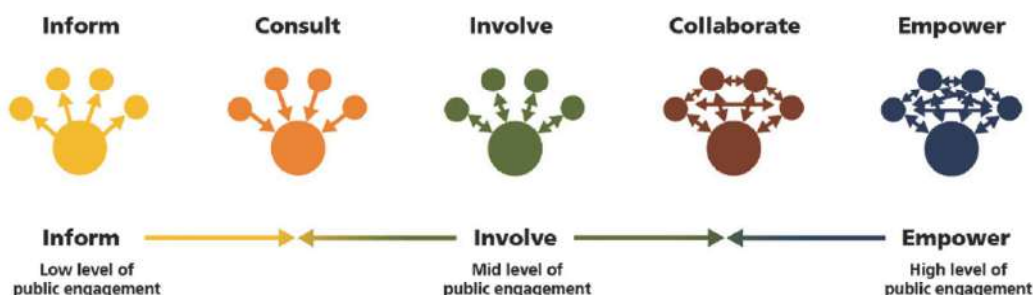

می‌توان منافع قانون‌سپاری را از جنبه‌ی منافع آن برای جامعه و منافع آن برای دولت نیز بیان کرد:

۱. منافع قانون‌سپاری برای جامعه

منافعی که برای کلیت یک جامعه می‌توان در نظر گرفت، بسیار است. مردم جامعه، از طریق دخالت داده شدن در سطوح بالای تصمیم‌گیری، آن هم در حوزه‌های حکمرانی و حکومت‌داری، رشد می‌یابند؛ به عبارتی نرخ درک سیاسی و حاکمیتی ایشان بالا می‌رود. قانون‌گذاری جمعی، یک راه میانبر برای رسیدن به این نتیجه است، و البته خیلی ساده. پیچیدگی‌های برخی از فرایندها به قدری است که درک سیاسی و حاکمیتی مردم تاب مقاومت در برابر آنها را ندارد. اما قانون‌گذاری جمعی - که توضیح آن خواهد آمد - الگویی بسیار ساده برای این نتیجه در چنته دارد. نیز رشد درک سیاسی و حاکمیتی مردم، به دولت این کمک را می‌کند که به تکامل بیشتری برسد و موجبات هم‌افزایی میان این دو فراهم می‌شود.

۲. منافع قانون‌سپاری برای دولت

و اما منافعی که برای دولت‌ها در نظر گرفته می‌شود، به مراتب بیشتر از آن چیزی است که گمان برده می‌شود. مشارکت مردم و حضور مردم یک کشور در حل مسائل و مشکلات آن کشور، باعث افزایش اقتدار و قدرت دولت خواهد شد. این پدیده میمون (افزایش اقتدار و قدرت) علاوه بر بالا بردن امنیت و قدرت تاثیرگذاری در برابر کشورهای دیگر، همچنین ضمانت بقای دولت‌ها و حکومت‌ها

را فراهم می‌کند. هرچه در یک کشور، مردم با دولت و قدرت مرکزی رابطه‌ی نزدیک‌تر و محکم‌تری داشته باشند، دولت مذکور، قوی‌تر و تواناتر خواهد بود. این به معنای وجود مردم پرفعالیت و دولتی کارآمد، به صورت هم‌زمان است. اما منفعت دومی که دولت‌ها از این پدیده، قانون‌گذاری جمعی، خواهند برد، به هیچ وجه، کمتر از منفعت نخست نیست. همانطور که در قبل گفته شد، نظام تقنینی ما که در حقوق اساسی از آن سخن رفته است، علی‌رغم پایبندی به ارزش‌های ناشی از مشارکت مردمی و مردم‌سالاری، در بعد نظری بسیار کهنه و فرسوده تلقی می‌شود. علاوه بر این فرسودگی که مشکل نظری این فرایند است، مشکلات عملی و اجرایی چندین برابر است. تنها با نظر به اجرایی سازی این فرایند است که می‌توان از نقصان‌های بسیار آن مطلع شد. محصول اجرایی چنین فرایندی، مشکلات فراوان در حوزه‌ی قانون‌گذاری و همچنین سلامت و کیفیت قوانین است. بسیاری از قوانین، دارای ابهامات سرنوشت‌سازی هستند.

به تجربه‌ی بسیاری از کشورها و پلتفرم‌های دیگر، کیفیت قوانین خروجی که در آن‌ها از پلتفرم‌های قانون‌گذاری جمعی استفاده شده است، به نحو چشمگیری بهبود داشته است. این نشان می‌دهد که مردم می‌توانند با مشارکت در قانون‌نویسی، تاثیری شگرف در بهبود متون قانونی (با شاخص‌های مختلف) داشته باشند. در کنار این، هزینه‌های گزاف قانون‌نویسی نیز، بسیار ناچیز شده است.

چرا که در برابر برخی از مراحل پیچیده و هزینه‌بر، تنها به ایجاد یک وبسایت بسنده می‌شود. و در نهایت، قانون‌گذاری جمعی، بسیار زودتر از فرایندهای فعلی عمل می‌کند و سرعت قانون‌گذاری (در مواقع مورد نظر) به شدت بالا می‌رود؛ این یعنی توانایی تصمیم‌گیری سریع و ممانعت از هدر رفت زمان. این منفعت، برای طیف وسیعی از دولت‌ها، جذاب است.

یک منفعت دیگر نیز برای دولت‌ها باقی مانده است. در فرایندهای معمول، پیشنویس‌های قانونی، محصول کار چند استاد ماهر و پژوهشگر است که با نهادهای ذیل مجلس همکاری می‌کنند. اما در قانون‌گذاری جمعی، پلتفرم مربوطه این امکان را فراهم می‌آورد که عموم استادان و پژوهشگران متخصص در یک حوزه بتوانند در قانون‌گذاری مشارکت جویند. علاوه بر آن‌ها، افراد دخیل و مرتبط نیز می‌توانند تاثیرگذار باشند؛ حضور این گونه افراد، می‌تواند باعث بالارفتن امکان اجرایی‌پذیری قانون شود. علاوه بر آن‌ها، مردمان عادی با دانش و تجارب خود، می‌توانند کمک‌کار قانون‌گذاری و قانون‌نویسی شوند. بدین ترتیب، علاوه بر این که می‌توان از تخصص‌های گوناگون علمی استفاده کرد، از نظر نخبگانی افراد دخیل و کسانی که هر روزه با موضوع مورد نظر تعامل دارند نیز می‌توان بهره برد و آن را با خردجمعی موجود میان مردم، صیقل زد. پختگی اینچنینی قوانین، کار دولت‌ها را نیز در عمل سهولت می‌بخشد.

به هر صورت طراحی یک مشارکت درست می‌تواند با در اختیار گذاشتن داده‌های بیشتر و دیدگاه‌های متنوع و تطبیق بهتر و هر چه بیشتر قوانین با دنیای واقعی خارجی به بهبود چرخه قانون‌گذاری کمک کند.

مبانی سیاستی ضرورت بکارگیری رویکرد قانون‌سپاری

پس از بیان موارد مختلفی مانند تعریف قانون‌سپاری و تفاوت آن با سایر مفاهیم مشابه و ... می‌بایست در خصوص اجرای آن تمرکز کنیم. اما قبل از وارد شدن به بحث اجرا، باید این سوال را پرسید آیا قانون‌سپاری به عنوان یک رویکرد کلی در سیاست‌های اصلی نظام پذیرفته شده است یا خیر؟ پاسخ مثبت است. فراتر از دلایل عقلی، دلایل مبتنی بر تکالیف سیاست‌های مصوبی در کشور موجود است که ورود دستگاه‌های عالی کشور مانند مجلس شورای اسلامی و ... به بحث قانون‌سپاری را موجه، و بلکه ضروری می‌نماید. در اسناد بالادستی کشور ما نیز به مقوله قانون‌سپاری اشاره شده است. به خصوص در سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری که در سال گذشته (۱۳۹۸) توسط مقام معظم رهبری ابلاغ شده است به لزوم جلب مشارکت حداکثری مردم، ذی‌نفعان و نهادهای قانونی مردم‌نهاد تخصصی و صنفی در فرایند قانون‌گذاری اشاره شده است. برخی از مواردی که در سیاست‌های کلی به قانون‌سپاری اشاره شده در جدول زیر فهرست شده است:

عنوان سیاست : سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری

تاریخ ابلاغ: ۶ مهر ۱۳۹۸

بند: ۹

متن بند سیاست

- ۹- رعایت اصول قانون‌گذاری و قانون‌نویسی و تعیین سازوکار برای انطباق لوایح و طرح‌های قانونی با تأکید بر:
- شفافیت و عدم ابهام.
  - ابتناء بر نظرات کارشناسی و ارزیابی تأثیر اجرای قانون.
  - جلب مشارکت حداکثری مردم، ذی‌نفعان و نهادهای قانونی مردم‌نهاد تخصصی و صنفی در فرآیند قانون‌گذاری.

عنوان سیاست : سیاست‌های کلی نظام اداری

تاریخ ابلاغ: ۱۴ فروردین ۱۳۸۹

بند: ۱۳

متن بند سیاست

عدالت محوری، شفافیت و روزآمدی در تنظیم و تنقیح قوانین و مقررات اداری.

عنوان سیاست : سیاست‌های کلی نظام اداری

تاریخ ابلاغ: ۱۴ فروردین ۱۳۸۹

بند: ۱۹

متن بند سیاست

زمینه‌سازی برای جذب و استفاده از ظرفیت‌های مردمی در نظام اداری.

عنوان سیاست : سیاست‌های برنامه پنج‌ساله دوم

تاریخ ابلاغ: ۱۸ آبان ۱۳۷۲

بند: ۴

متن بند سیاست

تصحیح و اصلاح نظام اداری و قضایی تا رسیدن به وضعی که بتواند برنامه را در

جهت هدف‌هایش به درستی اجرا کند، بوسیله کاستن از حجم، افزودن بر تحرك و کارآیی، بکارگیری مدیران لایق، امین و متعهد، تنظیم قوانین مورد نیاز، تعبیه نظام نظارت و پیراستن عیوب اخلاقی مانند کم‌کاری، رشوه‌خواری، بی‌تفاوتی در انجام وظایف و کاغذبازی در هرگوشه معیوب از آن.

عنوان سیاست : سیاست‌های برنامه پنج‌ساله دوم

تاریخ ابلاغ: ۱۸ آبان ۱۳۷۲

بند: ۲۳

متن بند سیاست

گسترش و عمق بخشیدن روحیه تعاون و مشارکت عمومی، و بهره‌مند ساختن دولت از همدلی و توانایی‌های عظیم مردم.

عنوان سیاست : سیاست‌های برنامه پنج‌ساله سوم

تاریخ ابلاغ: ۱ خرداد ۱۳۷۸

بند: ۲۹

متن بند سیاست

تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت، و اصلاح قوانین و مقررات در جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی.

عنوان سیاست : سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه

تاریخ ابلاغ: ۲۰ آذر ۱۳۸۲

بند: ۱۱

متن بند سیاست

تلاش در جهت تبیین و استحکام مبانی مردم‌سالاری دینی و نهادینه‌کردن آزادی‌های مشروع از طریق آموزش، آگاه‌بخشی و قانونمند کردن آن.

عنوان سیاست : سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه

تاریخ ابلاغ: ۲۰ آذر ۱۳۸۲

بند: ۱۸

متن بند سیاست

گسترش و عمق بخشیدن به روحیه تعاون و مشارکت عمومی و بهره‌مند ساختن دولت از همدلی و توانایی‌های عظیم مردم.

عنوان سیاست : سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه

تاریخ ابلاغ: ۲۰ آذر ۱۳۸۲

بند: ۲۲

اصلاح قوانین و مقررات در جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی.

عنوان سیاست: سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه

تاریخ ابلاغ: ۱۲ دی ۱۳۸۷

بند: ۱۶

متن بند سیاست

تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی و نظارت، اصلاح قوانین و مقررات در جهت رفع تداخل میان وظایف نهادهای نظارتی و بازرسی.

عنوان سیاست: سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه

تاریخ ابلاغ: ۱۲ دی ۱۳۸۷

بند: ۳۶

متن بند سیاست

تقویت حضور و مشارکت مردم در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی.

چگونه قانون‌سپاری را در کشور اجرا کنیم؟

پس از بررسی برخی تجارب در زمینه‌ی قانون‌سپاری نوبت به پاسخ به مهم‌ترین سوال می‌رسد که به هنگام اجرای یک برنامه‌ی قانون‌سپاری، لازم است چه تدابیر سیاستی را مدنظر داشت و آنها را در اجرا به کار گرفت؟ در این شماره تلاش می‌کنیم تا توصیه‌های مختلفی برای اجرای این سیاست‌ها را معرفی کنیم.

توصیه‌های براهام^۱

تا به امروز توصیه‌های بسیاری برای کسب موفقیت در پلتفرم‌های جمع‌سپاری ارائه شده است. افزایش استفاده از پلتفرم‌های جمع‌سپاری در عرصه کسب‌وکار و بخش عمومی از یک سو و تعدد پژوهش‌های تجربی صورت پذیرفته از سوی دیگر سبب شده است تا اندیشمندان و متخصصان این حوزه قوانینی عام و جهان شمول برای موفقیت هر چه بیشتر پروژه‌های جمع‌سپاری ارائه کنند. اما آنچه براهام در اثر مشهورش با عنوان *Using Crowdsourcing in Government* ارائه کرده است به نظر بسیار به بحث قانون‌سپاری ارتباط دارد؛ چرا که نگاه وی ناظر به کاربرد جمع‌سپاری در عرصه حکمرانی و بخش عمومی است. دومین مزیت اثر براهام بر سایر آثار تولید شده در این زمینه نظم و طبقه‌بندی قواعد ارائه شده است. براهام ده قاعده را در سه مرحله‌ی برنامه‌ریزی، اجرا و پسااجرا ارائه کرده است. وی معتقد است «ده قاعده ارائه شده به مثابه یک راهنمای عملی برای سازمان‌های دولتی که می‌خواهند با استفاده از جمع‌سپاری مشارکت عمومی در فرآیند حکمرانی توانایی حل مساله خود را ارتقا دهند». در ادامه این پیشنهادات را به صورت مختصر بررسی می‌کنیم.

۱. منبع:

Brabham, d. c. (2013), Using crowdsourcing in govermet, IBM Center for The Business of Government

مرحله اول: برنامه‌ریزی

گام اول: به روشنی مسئله و سنجه‌های راه‌حل مطلوب را تعریف کنید.

در هر پلتفرم جمع‌سپاری جامعه برخط و مشارکت‌کنندگان نیاز مبرم دارند تا چند شاخص به خوبی در ابتدای مسیر برای آنان روشن و آشکار باشد. این موارد عبارتند از: مساله‌ی محدود، مشخص و به خوبی تعریف شده؛ و نحوه مشارکت در چالش که به خوبی تعریف شده باشد. ارائه سوالاتی که کلی هستند سبب خواهد شد تا جمع‌سپار با انبوهی از پاسخ‌های بسیار کلی و غیر قابل اجرا مواجه شود که غربال آنها بسیار سخت و دشوار است. اما ارائه سوالات مشخص می‌تواند موجب شود تا مشارکت‌کنندگان راه‌حل‌ها، ایده‌ها و اطلاعاتی بسیار مشخص و قابل استفاده‌تر ارائه کنند.

گام دوم: معین کنید تا چه اندازه پایبند به استفاده از خروجی‌های فرآیند جمع‌سپاری هستید.

در تمامی پلتفرم‌های جمع‌سپاری سازمان‌ها باید میزان اثر نتایج مشارکت‌کنندگان را معین کنند، که طی آن، سه رویکرد کلی حاصل خواهد شد:

● گاهی اوقات سازمان‌ها متعهد می‌شوند تا خروجی فرآیند جمع‌سپاری را تماماً اجرا کنند. لذا در مواقعی که ایده برگزیده توسط مشارکت‌کنندگان انتخاب می‌شود سازمان‌ها خود را ملزم می‌دانند تا فارق از اینکه آن ایده و راه‌حل تا چه اندازه مطابق نظر آنها است آن را پیاده‌سازی کنند. از مزایای اتخاذ چنین رویکردی جلب اعتماد مشارکت‌کنندگان و در پی آن افزایش مشارکت است. از سوی دیگر این احتمال وجود دارد تا آنچه به عنوان خروجی فرآیند حاصل می‌شود به دلایلی مختلفی از جمله پایداری کوتاه مدت سیاست پیشنهاد شده، از حیث مالی قابل اجرا نبود و یا به طور کلی قابل استفاده نبودن مطلوب سازمان جمع‌سپار نباشد.

● در سوی دیگر طیف سازمان‌های خروجی فرآیند جمع‌سپاری را به مثابه پیشنهاد تلقی می‌کنند. به عبارتی سازمان هیچ تعهدی در قبال اجرای تمامی پیشنهادات ندارد. تنها پیشنهاداتی که به وسیله نهاد جمع‌سپاری مطلوب ارزیابی شود مورد توجه قرار می‌گیرد. در این قسم از سامانه‌ها، سازمان‌ها در معذوریت اجرای پیشنهادات ناکارآمد قرار نمی‌گیرند لیکن با توجه به اینکه مشارکت‌کنندگان احساس می‌کنند ایده‌های آنان دیده نمی‌شود درصد مشارکت کاهش خواهد یافت.

● در میانه این پیوستار رویکرد گزینشی قرار می‌گیرد. در این حالت غالباً سازمان‌ها با استفاده از گروهی از خبرگان و کارشناسان و یا از طریق یک همه‌پرسی با مشارکت جامعه برخط ایده و یا پاسخ‌های برتر را انتخاب می‌کند و خود را ملزم به اجرای آنها می‌داند. در این شکل از پلتفرم‌ها پایبندی سازمان به مکانیزم انتخابات و شفاف کردن فرآیندها نقش کلیدی در میزان مشارکت ایفا می‌کند.

گام سوم: جامعه برخط و انگیزه‌های آنان را به خوبی بشناسید.

یکی از مهمترین مقدمات برای جذب مخاطب در پروژه‌های جمع‌سپاری، شناخت کامل انگیزه‌های جامعه مخاطبین است. این انگیزه‌ها می‌توانند بسیار متفاوت باشند. اما اگر مشارکت در پروژه جذابیت لازم را برای اعضاء جامعه بر خط نداشته باشد و آنان از این طریق به خواسته‌های خود نرسند درصد مشارکت بسیار کاهش خواهد یافت و در نتیجه خروجی مطلوب سازمان از فرآیند جمع‌سپاری حاصل

نخواهد شد. لذا در طراحی سامانه‌ها، توجه به انگیزه‌های مشارکت و در نظر داشتن آنها به عنوان یک عامل دخیل در طراحی فرآیندها امر بسیار اساسی به نظر می‌رسد. می‌توان سه برانگیزاننده متفاوت برای مشارکت در پروژه‌های جمع‌سپاری را نام برد:

- به دست آوردن درآمد و یا ایجاد رزومه برای فرصت‌های کاری آتی
- انجام فعالیت‌های اجتماعی، تشکیل گروه‌های دوستانه، گذراندن اوقات فراغت
- مشارکت در طرح‌های دارای منافع مشترک و به خود آزمایشی با حل یک مسئله فکری

گام چهارم: از ابزارهایی استفاده کنید که کاربرپسند، مهیج و ساده هستند و به خوبی طراحی شده‌اند.

به کار بستن چنین توصیه‌هایی گرچه در بردارنده هزینه‌هایی برای سازمان‌های جمع‌سپاری است اما می‌تواند در افزایش مشارکت در پروژه بسیار موثر باشد. استفاده از جلوه‌های بصری و طراحی‌های جذاب سبب می‌شود تا برخی افراد به مشارکت در پروژه‌ها ترغیب شوند. نحوه طراحی سامانه‌ها باید به نحوی باشد که افراد با توانایی‌های جسمانی متفاوت به راحتی بتوانند در پروژه‌ها مشارکت کنند.

گام پنجم: سیاست‌هایی را ایجاد کنید که تأمین‌کننده نیازهای قانونی سازمان و جامعه آنلاین باشند.

در برخی موارد پروژه‌های جمع‌سپاری مشکلات قانونی را برای سازمان‌های جمع‌سپار از یک سو و جامعه برخط از سوی دیگر به همراه دارد. اغلب این مشکلات پیرامون موضوعاتی همچون مالکیت معنوی و حق مالکیت معنوی شکل می‌گیرند. این مشکلات به ویژه در مورد پروژه‌های جمع‌سپاری در عرصه ایده‌پردازی و یا ابداع تولیدات خلاقانه بیشتر از سایر موارد بروز داده می‌شود.

گام ششم: یک برنامه توسعه‌ای - تبلیغاتی و یک برنامه برای رشد و حفظ جامعه برخط اجرا کنید.

غالبا دو حالت افراطی در جوامع برخط قابل تصورند. در حالت اول تشبیه شهر ارواح به کار برده می‌شود. وجه شبه این تشبیه آن است که تعداد شرکت‌کنندگان و اعضاء جامعه این پروژه‌ها بسیار اندک‌اند. در این حالت معمولا تازه‌واردان انگیزه بسیار اندکی برای مشارکت پیدا می‌کنند. در حالت دوم جامعه برخط بسیار قوام یافته است. زبان و خرد فرهنگی مشترک بین اعضا شکل گرفته است که تمامی ارتباطات را تحت تاثیر قرار داده است. در این حالت نیز افراد تازه وارد احساس بیگانگی می‌کنند و دقیقا نمی‌دانند نقطه شروع برای عضویت در گروه، پذیرفته شدن و دیده شدن کجاست. بنابراین بسیار حیاتی است تا برای کنترل و پیشبرد جامعه برخط و به منظور ایجاد بستر رشد و شکوفایی و رساندن آن به مرحله بلوغ و تولید برنامه‌ای استراتژیک وجود داشته باشد.

گام هفتم: صادق، پاسخ گو و شفاف باشید.

بخشی از مکانیزم جذب و نگه داشت جامعه برخط مرتبط با رفتار مدیران پروژه‌های جمع‌سپاری است. اعضای جامعه برخط باید به سازمان‌های جمع‌سپاری اعتماد داشته باشند. آنان باید چنین احساس کنند که صدای آنان شنیده می‌شود و از ایده‌هایشان برای حل مسائل و مشکلات به بهترین نحو استفاده می‌شود. اگر چنین جریانی مابین سازمان و مشارکت‌کنندگان شکل بگیرد می‌توان روابط بین آنها را رابطه‌ای برد-برد نامید.

گام هشتم: درگیر باشید اما کنترل را به اشتراک بگذارید.

بسیاری از ابتکارات و نوآوری‌ها زمانی رخ می‌دهند که سازمان‌ها بر لبه آشوب حرکت می‌کنند. خردمایه این قبیل از توصیه‌ها در پروژه‌های جمع‌سپاری نیز قابل استفاده است. اگر جمع‌سپار مایل است ایده‌ها و پاسخ‌های خلاقانه‌ای به عنوان خروجی فرآیند جمع‌سپاری حاصل شود، علاوه بر کنترل فرآیند جمع‌سپاری و حضور در پلتفرم جمع‌سپاری (که می‌تواند توسط یک تیم مدیریتی برخط صورت پذیرد) لازم است که جامعه برخط تا به اندازه‌ای دارای آزادی عمل باشد.

مرحله سوم: پسا اجرا

PERFORMANCE EVALUATION

گام نهم: کاربران را تشویق کنید و از تعهدات پیروی کنید.

تقریباً به همان اندازه که دانستن انگیزه‌های افراد مشارکت کننده در پروژه‌ها دارای اهمیت است اطمینان حاصل کردن از اینکه آیا نیازهای مشارکت‌کنندگان برطرف شده است نیز دارای اهمیت است. غالباً این اطمینان با قدردانی و تایید آنان صورت می‌گیرد. چنین تقدیری می‌تواند بسته به نوع جمع‌سپاری اشکال مختلفی به خود بگیرد.

گام دهم: پروژه را از زوایای مختلف ارزیابی کنید.

با اجرای هر پروژه جمع‌سپاری حجم انبوهی از داده‌ها تولید می‌شود. با تجزیه و تحلیل داده‌ها می‌توان اطلاعات قابل توجهی از هر حیث تولید کرد. با وجود ابزارهای تحلیلی رایگان و ساده‌ای همچون [Google Analytics](#) می‌توان الگوهای بسیار سودمندی از رفتار افرادی که در پروژه مشارکت می‌کنند و یا صرفاً از آن بازدید می‌کنند تولید کرد. از چنین اطلاعاتی می‌توان برای توسعه جامعه برخط استفاده کرد. با استفاده از اطلاعات تولید شده از تحلیل داده‌ها می‌توان در یک روند بی‌پایان هر روز بر کیفیت انجام پروژه‌های جمع‌سپاری در بخش عمومی افزود. لذا یکی از اقدامات سازمان‌های جمع‌سپاری در این گام می‌توانند تاکید بر انجام پژوهش‌های تجربی در این زمینه باشد.

این ده گام، در صورت اجرایی شدن، دولت‌ها و پارلمان‌ها را برای اجرای بهتر فرآیند قانون‌سپاری کمک می‌کند. اجرای این سیاست، نیازمند دقت فراوانی است تا نتایج مطلوبی حاصل شود.

توصیه‌های مؤسسه Govlab

آنچه فرآیندهای قانون‌سپاری موفق را متمایز می‌سازد، انتخاب پلتفرم فناوری نیست، بلکه این است که آیا این فرآیند به خوبی در مکانیسم قانون‌گذاری ادغام شده است یا خیر. آیا مشارکت صرفاً یک پیشنهاد است یا مشارکت سازنده است؟ آیا قانون‌سپار قصد دارد مشارکت معنادار را ترویج دهد؟ آیا کار توسط افرادی انجام می‌شود که در روند کاری کارکنان حرفه‌ای مشارکت داده شده‌اند؟ این توصیه‌ها، خلاصه نکات کلیدی است که توسط مؤسسه Govlab ارائه شده است. این پیشنهادات در ادامه به تفصیل ذکر شده‌اند.

۱. منبع:

<https://crowd.law/crowdlaw-summary-of-recommendations-84694cc723ef>

thegovlab.org

GOVLAB

CROWDLAW FOR CONGRESS

STRATEGIES FOR 21ST CENTURY LAWMAKING

محور اول: تقاضای مشارکت را به خوبی روشن کنید.

۱. تعامل سازمانی و مردمی را همزمان با یکدیگر ارتقاء ببخشید.

طراحان قانون‌سپاری بر تسهیل عمومی مردم متمرکز هستند، اما برای موفق بودن، باید نیازهای سازمان‌ها را نیز دید. این دو باید همزمان رشد کند. باید فرآیندهایی ایجاد کرد که قانون‌سپاری هم به نفع سازمان مربوطه باشد و هم به نفع عموم مردم. هر طراحی پلتفرمی نیز باید این منفعت دو طرفه را داشته باشد. به عنوان مثال، از ۲ میلیون درخواستی که در سامانه مطالبه‌گری آنلاین "ما مردم" کاخ سفید ارائه شده است، هیچ‌کدام نمی‌تواند مستقیماً به یک اقدام دولت مرتبط شود؛ به این دلیل که درخواست‌ها بدون مدارک هویتی ایجاد شده و برای مقامات دولتی حاوی اطلاعات ارزشمند و مفیدی نیست. در واقع چنین پلتفرمی به خوبی برای افزایش تصمیم‌گیری طراحی نشده است.

۲. برای رسیدن به هدف مورد نظر طراحی کنید.

مشارکت عمومی می‌تواند مشروعیت دموکراتیک، انسجام اجتماعی، پاسخگویی دولت و کیفیت قانون‌گذاری را ارتقا دهد. لزوماً همه‌ی کسانی که از قانون‌سپاری استفاده می‌کنند یک هدف مشترک را دنبال نمی‌کنند. یک فرآیند مشارکت‌جویانه

که از مردم سؤال می‌کند چه احساسی در مورد پیش‌نویس یک لایحه دارند، نسبت به فرایندی که از آن‌ها، درخواست دارد که در تهیه و تدوین محتوای پیش‌نویس یک لایحه کمک کنند یا با استفاده از تلفن همراه بر اجرای آن نظارت کنند، هدف متفاوتی دارد. انتخاب هدف، آنچه که یک سیستم موفق را تشکیل می‌دهد و اطلاعات و یا اقدامات لازم از سمت مردم را تعیین خواهد کرد.

۳. مشخص کنید چه کسی این فرآیند را مدیریت خواهد کرد.

مدیریت گفتگوها در طول تعامل امری بسیار مهم است. مدیریت ضعیف می‌تواند به سرعت مذاکرات را از خط خارج کرده و شرکت‌کنندگان را گیج و ناامید رها سازد؛ باید برنامه‌ای خاص با مشارکت مشاوران ایجاد کرد تا همه‌ی مراحل قانون‌سپاری با نظارت و مدیریت این افراد صورت پذیرد.

۴. برای استفاده، و نه صرفاً مشارکت‌جویی، برنامه‌ریزی کنید.

مشارکت‌جویی عمومی بدون مکانیسم دقیق برای استفاده از آن، برای همه افراد دلسرد کننده است. بر اساس یک مقایسه، دولت می‌تواند داده‌های تدارکات عمومی خود را باز و منتشر کند، اما چنین شفافیت به خودی خود فساد را کاهش نمی‌دهد. در عوض، مؤسسات عمومی باید یاد بگیرند چطور از این داده‌ها برای تغییر نحوه خرید کالا و خدمات استفاده کنند. به طور مشابه، این ظرفیت باید در نهادهای قانون‌گذاری برای استفاده از مشارکت‌های عمومی ایجاد شود. این امر ممکن است نیازمند تغییراتی در فرآیندهای کنونی باشد که در آن قانون، پیشنهاد شده، پیش‌نویس شده، مذاکره شده، و اجرا می‌شود.

محور دوم: افزایش تعداد مشارکت‌کنندگان و همچنین ارائه اطلاعات

۵. روی انگیزه‌ها تمرکز کنید. برسید: «چرا باید عضوی از جامعه مشارکت کند؟» و پاسخ را با گفتگو و پرسش از مخاطبان بالقوه به دست آورید.

ادبیات جمع‌سپاری نشان می‌دهد که ادراک مفیدبودن و منصفانه بودن برای کیفیت مشارکت‌ها و پایداری جمع‌سپاری ضروری است. این تکلیف بر عهده مدیران است، نه فقط طراحی فرآیندی که تأثیر معناداری بر دولت داشته باشد، بلکه روشن کردن مسیر و ظرفیت تأثیرگذاری برای مردم، و در عین حال تسهیل این مسیر برای آنها. به عبارت دیگر، منطق و دلیل مشارکت را روشن، و دلایل مشارکت را از طریق طراحی خوب و توضیح شفاف مطرح کنید.

۶. توضیح دهید که چگونه مردم می‌توانند مشارکت نمایند.

با توجه به تعدد طرح‌ها نسبت به مواردی که به قانون تبدیل می‌شوند، فرایند قانون‌گذاری پیچیده است. بنابراین، یک مشارکت عمومی موفق باید این فرآیند و آنچه از شرکت‌کنندگان پرسیده می‌شود را تبیین دهد. ادبیات جمع‌سپاری نشان می‌دهد که وقتی «از شرکت‌کنندگان معمولی» خواسته می‌شود وظایف فنی با دستورالعمل‌های خاص و طبقه‌بندی‌های مشاغل دقیق انجام دهند، عملکرد آنها برابر یا بهتر از عملکرد متخصصان است.

۷. به حریم خصوصی احترام بگذارید و در صورت نیاز هویت‌ها را تأیید کنید.

اگرچه از لحاظ فنی ممکن است به راحتی بتوان اقامت یا هویت را شناسایی کرد، اما تصمیم بگیرید که آیا چنین اقداماتی لازم هست یا خیر. به عنوان مثال، اگر هدف، دستیابی به بهترین ایده‌ها برای حل یک مشکل است، آیا اهمیت دارد که این ایده‌ها از کجا می‌آیند؟ به منظور ایجاد فرصت‌های مستقیم برای مشارکت در افراد بر اساس منافع خود، یک درخواست داوطلبانه برای اطلاعات ممکن است مورد استقبال قرار گیرد. به عنوان مثال، طرح «تصمیم مادری» یک سیستم سه بخشی دارد:

۸. نتیجه تصمیمات نهایی را به خوبی اطلاع‌رسانی کنید.

مسئولان دولتی باید به مشارکت‌ها پاسخ دهند و برای اطلاع‌رسانی منظم در مورد پیامدها اهتمام داشته باشند. حتی اگر مردم فقط برای مشارکت در ایجاد پیشنهادها دعوت شوند، مکانیسمی برای به اشتراک‌گذاری نتایج نهایی باید ایجاد شود. به عنوان مثال، مشارکت‌کنندگان بتوانند با یکدیگر و با نمایندگان وزارتخانه‌های مرتبط دولتی وارد تعامل شوند.

۹. فرصت‌های مشارکت و نیز شرکت‌کنندگان را متنوع کنید.

باید فرصت‌های مشارکت و همچنین شرکت‌کنندگان را نیز متنوع کرد. به عنوان مثال

مشارکت خانم‌ها و همچنین مشارکت طیف متنوعی از مردم می‌تواند به عنوان هدف در نظر گرفته شود. یک مطالعه از عضویت ۱۸۶ نفر از شرکت‌کنندگان که ایده‌هایی را برای بهبود قانون ترافیک جاده‌ای ارائه کردند، مشخص کرد که آن‌ها اکثراً مرد (۸۶٪) بودند، تحصیلات رسمی داشتند و بین ۳۵ تا ۵۴ سال نیز سن داشتند (۴۶٪). آن‌ها همچنین تجربه مدنی قبلی نیز داشتند: ۷۲٪ از شرکت‌کنندگان قبل از این در یک انجمن آنلاین مشارکت داشتند، ۴۱ درصد با یک نماینده تماس گرفته بودند و ۳۳ درصد قبل از آن یک نامه سرگشاده داده بودند.

محور سوم: آزمایش کنید و پیشرفت کنید.

۱۰. آنچه که کار می‌کند را آزمون و تکرار کنید.

قانون‌سپاری پدیده‌ای جدید است. به منظور تسریع پذیرش آن، تحقیقات بیشتری مورد نیاز است و مستلزم این است که افراد حرفه‌ای و محققان برای انجام آزمایش‌ها با یکدیگر همکاری کنند. تحقیقات می‌توانند شامل آزمایش‌هایی برای مشاهده نحوه کارکرد پلتفرم، اینکه چه کسانی و چطور مشارکت می‌کنند، باشد. نرم‌افزارهای تحلیلی ساده می‌توانند داده‌هایی را تولید کنند که صاحبان پلتفرم و دیگران می‌توانند از آن برای مطالعه یک طرح ابتکاری استفاده نمایند. همیشه مطمئن باشید که چنین داده‌های اجرایی باز و در دسترس عموم هستند. به علاوه، اجرای آزمایش‌های کنترل‌شده و ساده را با تقسیم شرکت‌کنندگان به دو گروه و ارائه تجربیات جایگزین در نظر بگیرید.

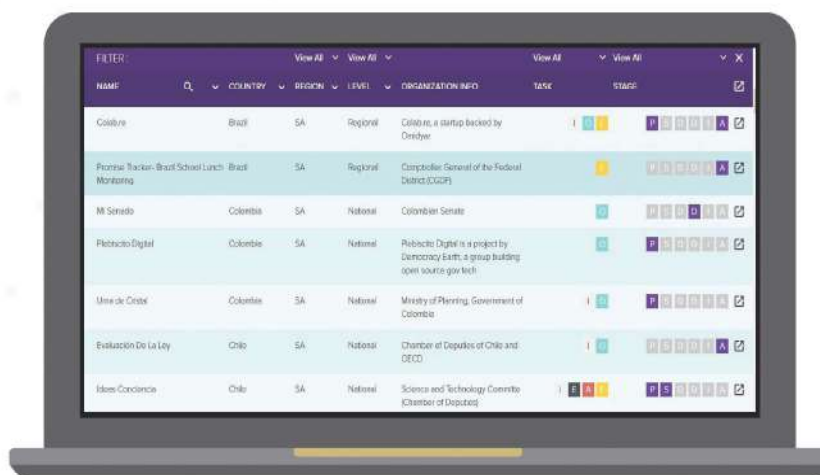
معرفی پلتفرم‌ها و پروژه‌های فناوری شهروندی در قانون سپاری

قانون سپاری به خصوص پس از ایجاد شرایط مشارکت الکترونیکی رشد زیادی کرده و عملاً توسعه مفهوم خود را به این بستر وام‌دار است. امروزه بیشتر مردم به اینترنت و فضای وب دسترسی داشته و با استفاده از ابزارهای شبکه‌های اجتماعی ارتباطات خود را گسترش داده و نظرات خود را اعلام می‌کنند. این بسترها به توسعه قانون سپاری و سامانه‌های مربوط به آن نیز در کشورهای مختلف منجر شده است. در این شماره پروژه‌های مطرح در حوزه قانون سپاری را معرفی خواهیم کرد.

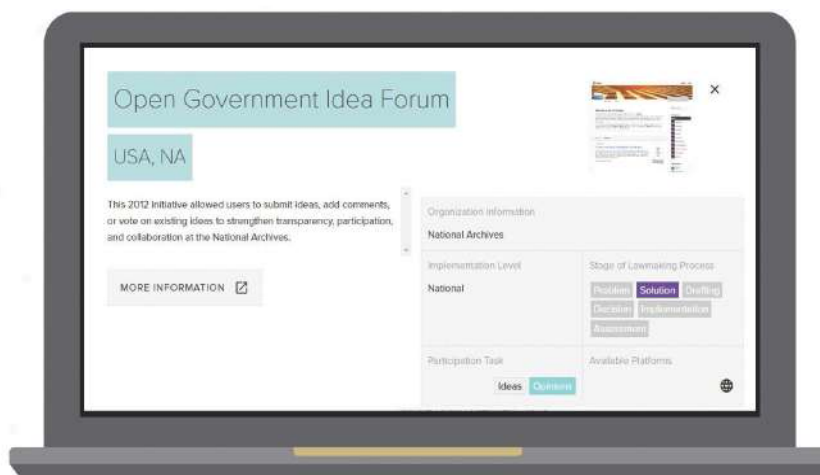

همانگونه که در تصویر زیر مشخص است، می‌توان پروژه‌های مندرج در این سامانه را براساس دسته‌بندی‌های مشخصی لیست کرد. افراد می‌توانند با کلیک بر روی آدرس اینترنتی پروژه‌ی مربوطه، وارد هر یک از سامانه‌ها شوند.

همچنین اطلاعات مندرج در هر پروژه را با کلیک بر روی آن می‌توان مشاهده کرد (تصویر زیر):

در این صفحه، برای هر پروژه توضیح مختصری ذکر شده است. همچنین افراد مختلف می‌توانند با کلیک بر روی **More Information**، در رابطه با پروژه‌ی مدنظر، اطلاعات بیشتری را کسب کنند.

معرفی سامانه Regulations.gov

نام سامانه: Regulations.gov

سال تاسیس: ۲۰۰۲، ایالات متحده آمریکا

حوزه‌های فعالیت: قانون‌سپاری

آدرس سایت:

<https://www.regulations.gov/>

سامانه‌ی «قانون‌گذاری» در اکتبر سال ۲۰۰۲ در قالب یک آژانس تعاملی تحت برنامه‌ی دولت الکترونیکی ایالات متحده با شعار «صدای شما در تصمیم‌سازی» شروع به کار کرد. چشم‌انداز برنامه‌ی قانون‌گذاری الکترونیکی، فعال‌سازی و تسهیل دستیابی عمومی به منظور مشارکت در فرایند قانون‌گذاری است. اهداف این برنامه عبارت است از: افزایش دسترسی عمومی به مفاد مقررات، افزایش مشارکت و آگاهی مردم از فرایند قانون‌گذاری، بهینه‌سازی آژانس‌های فدرالی در توسعه‌ی قانون‌گذاری.

regulations.gov
Your Voice in Federal Decision-Making

Home

Help

Resources

Contact Us

Search

Browse

Learn

Make a difference. Submit your comments and let your voice be heard.

SEARCH for: Rules, Comments, Adjudications or Supporting Documents:

Search

» Advanced Search

What's Trending

Update to the Regulations Implementing the Procedural Provisions of the National Environmental Policy Act
Closing on Mar 10, 2020

Agency Information Collection Activities; Proposals, Submissions, and Approvals; Improving and/or Reforming Regulatory...
Closing on Mar 16, 2020

Migratory Bird Permits: Management of Double-crested Cormorants (*Phalacrocorax auritus*) throughout the United States
Closing on Mar 09, 2020

Meetings: 2020 Dietary Guidelines Advisory Committee
Closing on May 01, 2020

Comments Due Soon

Next 3 Days (101)
Next 7 Days (170)
Next 15 Days (326)
Next 30 Days (769)
Next 90 Days (1,083)

Newly Posted

Today (73)
Last 3 Days (192)
Last 7 Days (560)
Last 15 Days (1,092)
Last 30 Days (1,912)
Last 90 Days (5,628)

Regulations.gov Town Hall

Visit New Regulations.gov Site

Unable to submit a comment?

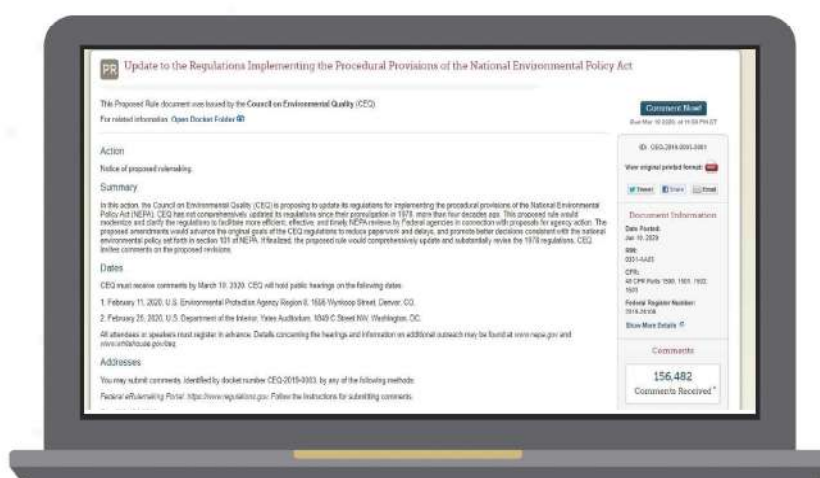
FAA Section 333

APIs for Developers

Browse by Category

DOS Regulations Twitter Page

این پایگاه امکاناتی از جمله جستجو بین مفاد قابل مشاهده‌ی مقررات، حمایت از برخی تحلیل‌ها و قوانین، ارائه‌ی نظر روی قوانین و سایر نظرات، دریافت مفاد مقررات در قالب یک فایل اکسل و دسترسی به مقرراتی که بیشترین بازدید یا واکنش را به دنبال داشته است، را در اختیار کاربران قرار می‌دهد. به عنوان مثال در تصویر زیر، حدوداً ۱۵۰ هزار نظر برای یک قانون ارسال شده است. همچنین می‌توان با کلیک بر روی دکمه مربوطه، نظر خود در مورد این قانون را نوشت.

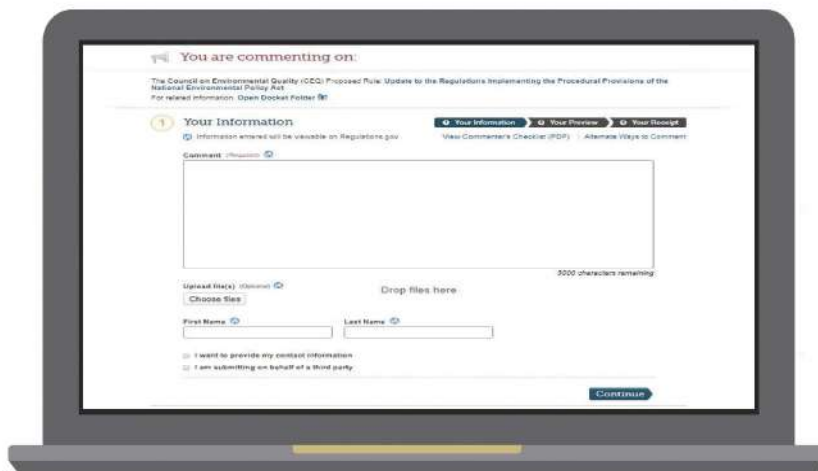
در گذشته اگر فردی در پی اظهار نظر درباره‌ی قوانین و مقررات بود، ابتدا باید از زمان منتشر شدن قانون توسط نهاد حامی آن مطلع می‌شد، در اتاق مطالعه آژانس آن را مطالعه می‌کرد، و سپس هر نظر را به سازمان و آژانس مربوطه منتقل می‌کرد. «regulation.gov» واسطه‌های اداری را حذف کرده، تا هر شهروند بتواند در فرایند قانون‌گذاری مشارکت کند. در قسمت «یادگیری» وبسایت، از آغاز تا پایان روند تصویب قانون، شامل پیش‌قانون، پیشنهادات، قانون نهایی، اجرای بلند مدت آن و تصویب نهایی قانون را به کاربران آموزش می‌دهد. هر آژانس دولتی موظف است ۶۰ روز قانون پیشنهاد شده را در وبسایت «regulation.gov» در معرض نظرات عموم مردم قرار داده و بعد از دوره‌ی نظرخواهی عمومی، قانون پیشنهاد شده را بازبینی و بازنویسی می‌کند. هر قانون دارای یک مقدمه و یک متن قانونی است. مقدمه اهمیت و موضوعات مربوط به قانون را که در نظرات عمومی وجود داشته است، ذکر می‌کند.

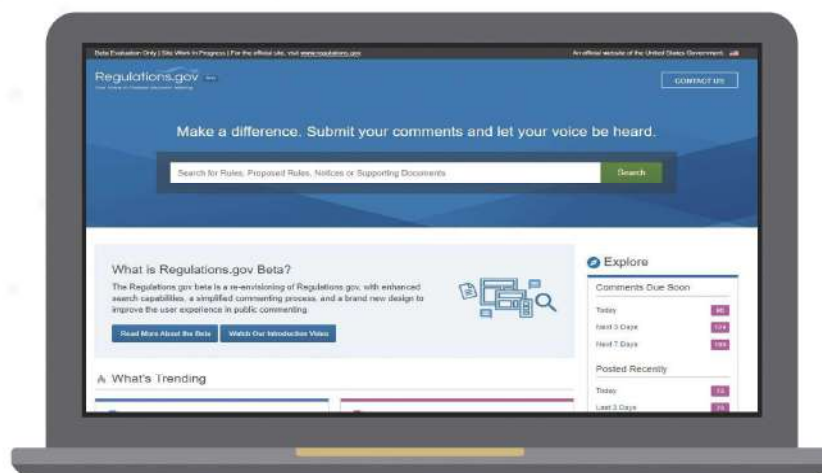
این نسخه‌ی نهایی نیز در وبسایت «federalregister.gov» موجود است. نمایی از این وبسایت را می‌توانید در تصویر زیر مشاهده کنید.

مقررات، بعد از تدوین نسخه‌ی نهایی، به صورت موقت اجرا می‌شوند چرا که ممکن است قانون، عوارض و پیامدهایی داشته باشد که در مرحله‌ی تدوین از آنها غفلت شده باشد. و بعد از اجرای موقت، در صورت عدم وجود عوارض ناگوار، قانون به صورت دائمی تصویب می‌شود. یکی از مزایای این سامانه، ارسال راحت و سریع نظر در مورد یک قانون است. عکس زیر صفحه مربوط به ارسال نظر را نشان می‌دهد. می‌توان بجای نوشتن یک نظر، فایلی را ارسال کرد. همچنین افراد بدون نیاز به ثبت‌نام در سامانه می‌توانند نظرات خود را ارسال کنند.

همچنین این نهاد، از سامانه جدید خود در این زمینه نیز به صورت آزمایشی به آدرس <https://beta.regulations.gov/> رونمایی کرده است که رابط کاربری جذابتر و بهتری دارد.

معرفی سامانه wikilegis

نام سامانه: wikilegis

سال تاسیس: 2016، برزیل

حوزه‌های فعالیت: قانون‌سپاری

آدرس سایت:

<https://edemocracia.camara.leg.br/wikilegis/>

مدیریت می‌کند که شامل سه فعالیت است. یکی از این پلتفرم‌ها، **WikiLegis** است. این سامانه، که خلاصه شده **Wiki Legislation** است، یک پلتفرم مشارکتی برای تدوین قوانین بوده و شهروندان می‌توانند متن را به همراه نمایندگان بررسی و ویرایش کنند. هم‌اکنون این سامانه روزرسانی شده و نسخه‌ی آزمایشی آن در دسترس قرار گرفته است.

کشور برزیل، یکی از کشورهایی است که در حوزه قانون‌سپاری پروژه‌ها و سامانه‌های مفیدی ایجاد کرده است! **LABhacker** یک واحد نوآوری پارلمانی داخلی است که در مجلس نمایندگان کشور برزیل قرار دارد و هدف آن، بهبود شفافیت و درک عمومی از فرآیند قانون‌گذاری است. **LAB** این کار را با ارتقای پروژه‌های شهروندان انجام می‌دهد، مخصوصاً پروژه‌های فنی و فعالیت‌هایی مانند هکاتون‌ها و کارگروه‌هایی که توسط نمایندگان پارلمان برگزار می‌شوند. **LABhacker** که در سال ۲۰۱۳ ایجاد شد، درگاه **E-Democratia** را هم

Câmara dos Deputados

ENTRAR / CADASTRAR

WIKILEGIS BETA

BETA

Dê sua opinião em propostas legislativas

Analise as propostas legislativas, contribua dando sua opinião em trechos do texto e avalie as opiniões de outros cidadãos.

COMO PARTICIPAR?

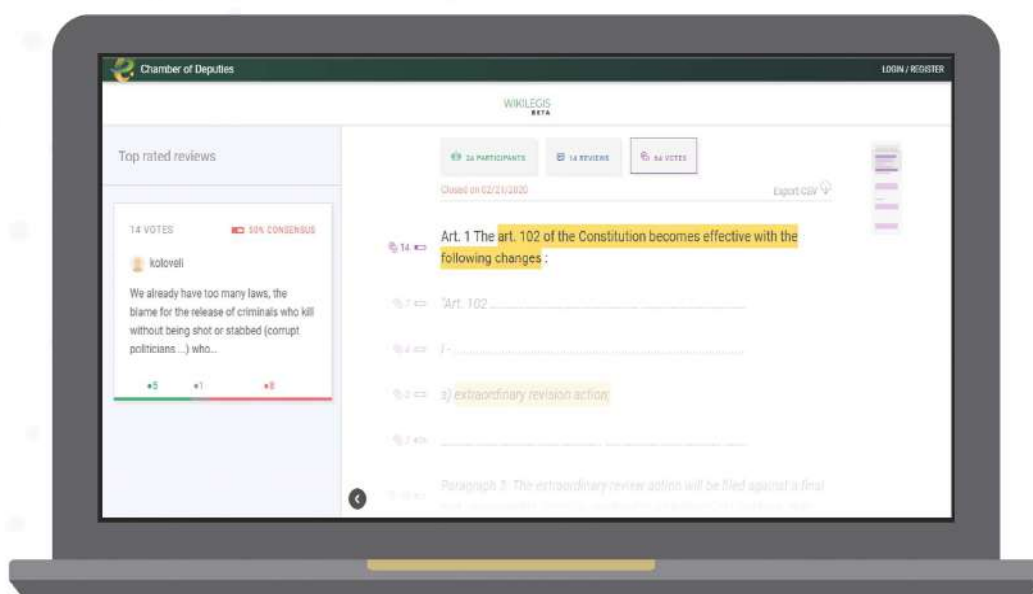
Fernanda opinou:
Adorei a nova forma de opinar nos projetos de lei! ❤️

12 6 34

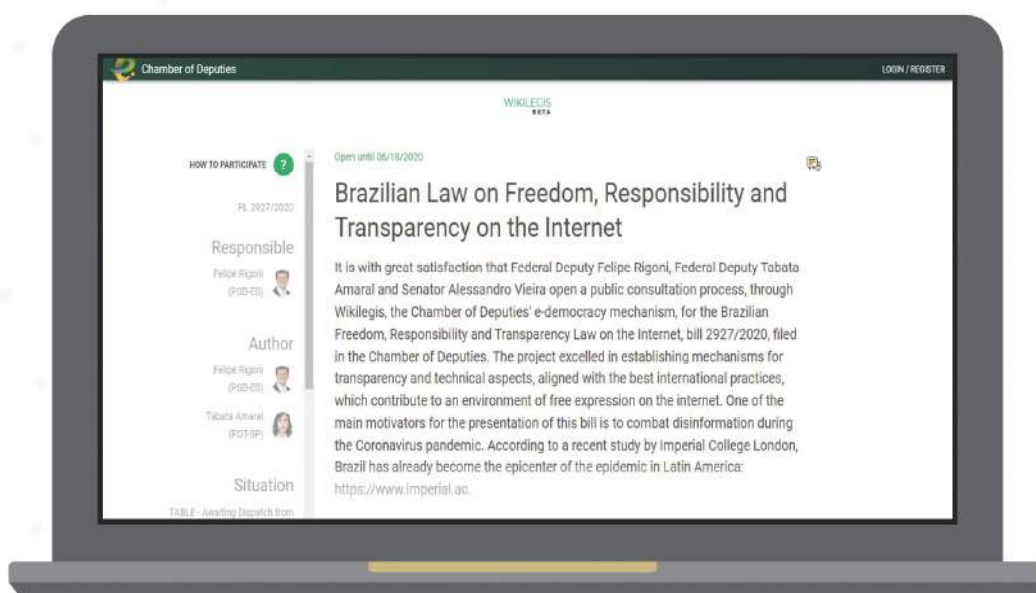
Art. 1º - Analise as propostas legislativas e contribua com sua opinião para um projeto mais representativo.

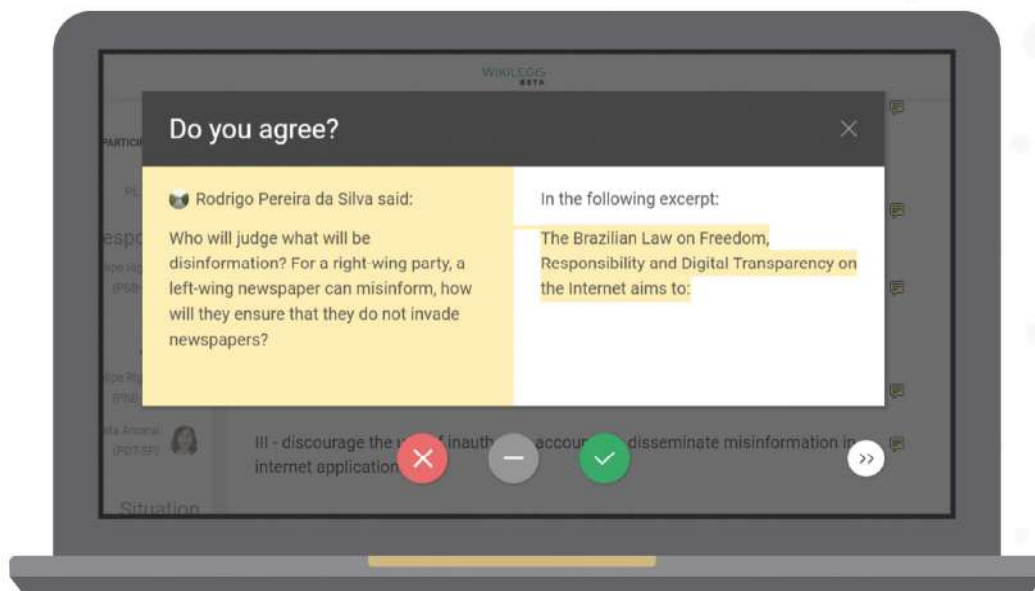
یکی از مزیت‌های این سامانه، ارائه متن جایگزین پیشنهادی برای ماده‌ی قانونی مورد بحث است. در واقع، افراد می‌توانند ضمن اظهار نظر درباره‌ی هر یک از مواد قانونی طرح، خود نیز متن پیشنهادی ماده‌ی قانونی را در سامانه یادداشت کنند. همچنین افراد می‌توانند به نظرات پیشنهادی رای بدهند و یا بحث کنند.

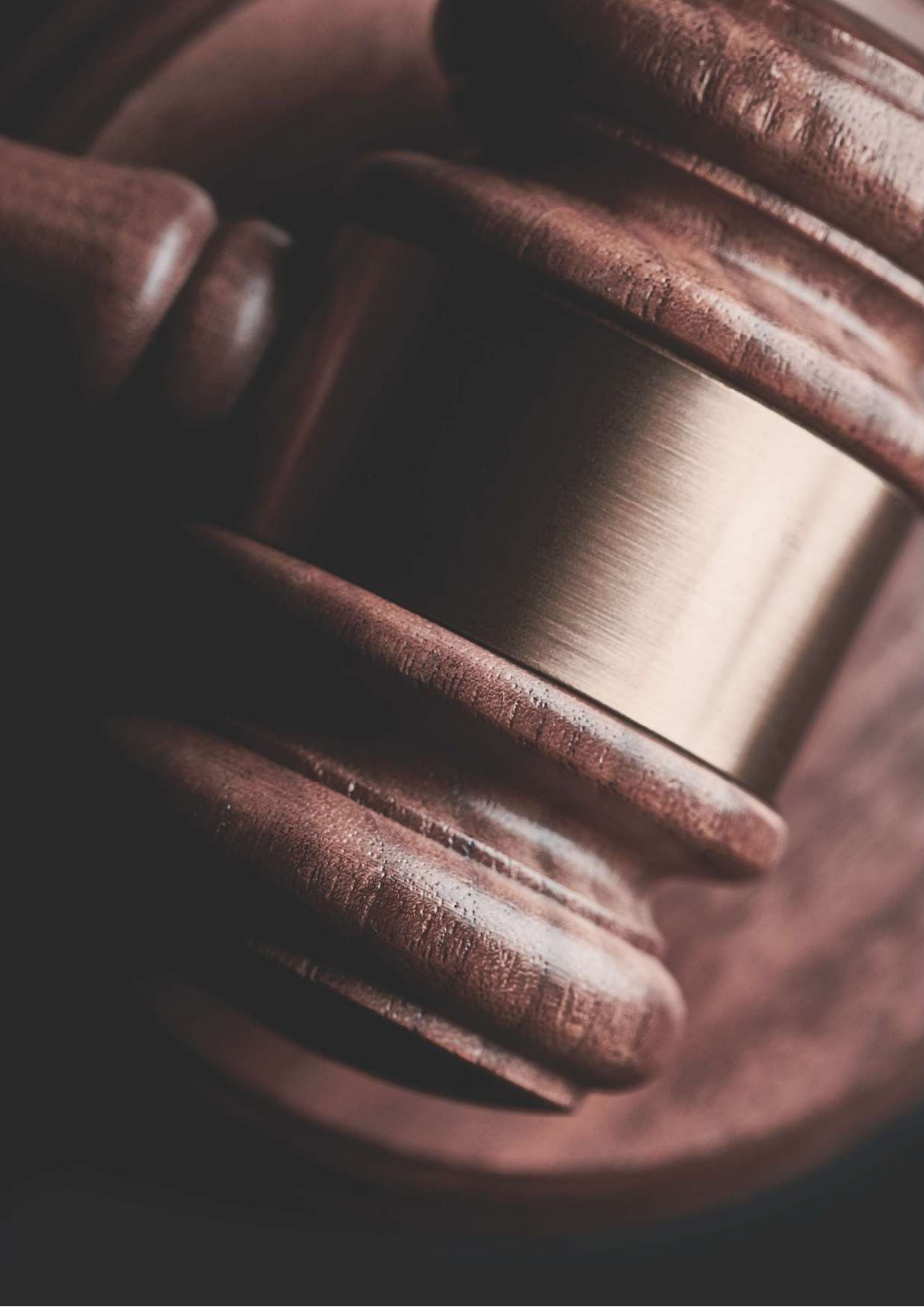

در صفحه مربوط به طرح، ضمن اعلام متن کامل طرح، نماینده‌های که طرح را ارائه کرده و نویسندگان آن نیز مشخص هستند.

همچنین در کنار هر بند از متن قانونی، افراد می‌توانند نظر خود را مطرح ساخته و شما با آن موافق یا مخالف باشید.

معرفی سامانه قانون‌سپاری فرانسه

نام سامانه: **Parlement & Citoyens**

حوزه جغرافیایی: فرانسه

حوزه‌های فعالیت: قانون‌سپاری، جمع‌سپاری

آدرس سایت:

<https://parlement-et-citoyens.fr/>

فرانسه و شهروندان را در کنار هم جمع می‌کند تا درباره مسائل سیاسی بحث کنند و به صورت مشارکتی، پیش‌نویس قوانین را تهیه نمایند. گرچه این پلتفرم توسط جامعه مدنی راه‌اندازی شده اما از آن زمان تاکنون نمایندگان فرانسه نیز از آن استفاده می‌کنند.

سامانه پارلمان و شهروندان توسط گروه فناوری شهروندی **Cap Collectif** با همکاری نزدیک تعدادی از نمایندگان پارلمان فرانسه ایجاد شده است. هدف از آن ارتقای مشارکت عمومی در فرآیند ایجاد قانون به خصوص قبل از ارائه لایحه و طرح به پارلمان است. «پارلمان و شهروندان» یک پلتفرم آنلاین کاملاً مردم‌نهاد است. این سامانه نمایندگان مجلس

Parlement & Citoyens
Ensemble, faisons la loi

Accueil

Participer ▾

S'engager ▾

Actualités ▾

À propos ▾

Inscription

Connexion

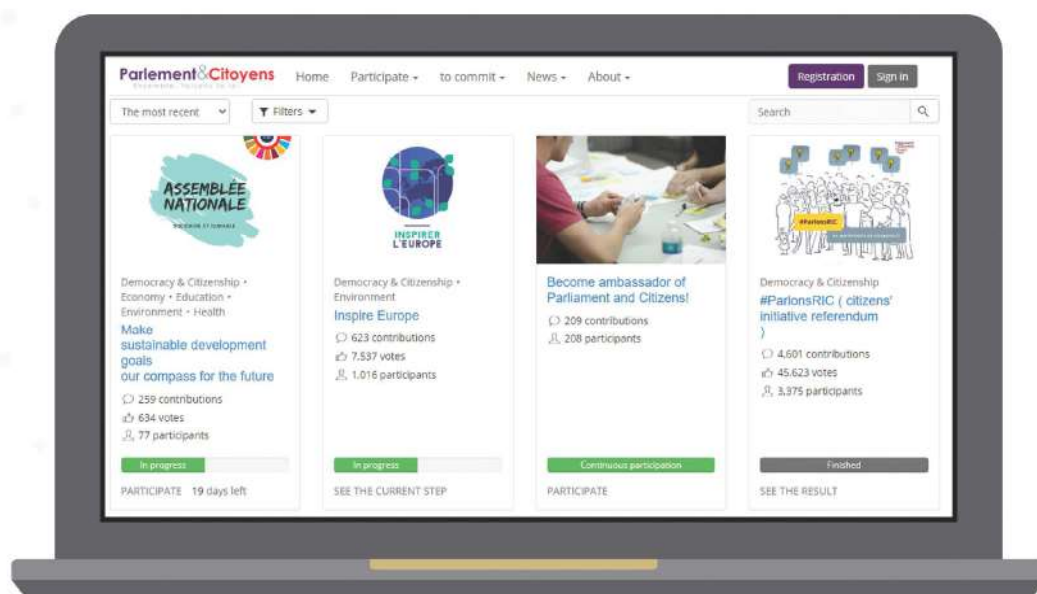
Participez à l'élaboration de la loi

Parlement & Citoyens permet aux citoyens et aux parlementaires de rechercher ensemble les solutions aux problèmes de notre pays

این پلتفرم مردم فرانسه را قادر ساخته تا ورودی لازم برای تدوین پیش‌نویس قانونی را از طریق فرآیند مشورت آنلاین و چند مرحله‌ای فراهم کنند. به عنوان مثال، در این سامانه، یک نماینده مشکلی را مطرح می‌کند. سپس شهروندان می‌توانند به تعریف دقیق آن کمک کنند، راه‌حل‌هایی برای آن ارائه می‌کنند و می‌توانند راه‌حل‌های پیشنهادی را ارزیابی کنند. شهروندان می‌توانند در بحث‌های ویدئویی با نمایندگان نیز شرکت کنند. لذا می‌توان این سامانه را با قدری تسامح، جمعی از دو گونه جمع‌سپاری همکاری باز و رقابت‌های جمع‌سپاری دانست. در پایان این فرایند، گزارش نهایی توضیح می‌دهد که چه وقت و چطور از ورودی شهروندان برای تدوین پیش‌نویس نهایی قانون استفاده شده است (فرایندهای مشورتی توسط نمایندگان حمایت می‌شوند که در کل فرایند حضور دارند، اما در واقع توسط داوطلبان مدیریت می‌شوند).

در تصویر زیر می‌توانید طرح‌ها و لوایح پیشنهادی را مشاهده کنید. همچنین می‌توان وضعیت هر طرح با محوریت فرصت داشتن برای مشارکت عمومی راجع به آن مشاهده کرد.

این سامانه، به گفته‌ی بنیانگذاران آن، به دنبال برطرف ساختن سه بحران دموکراسی کشور فرانسه است. این سه بحران به شرح زیر است:

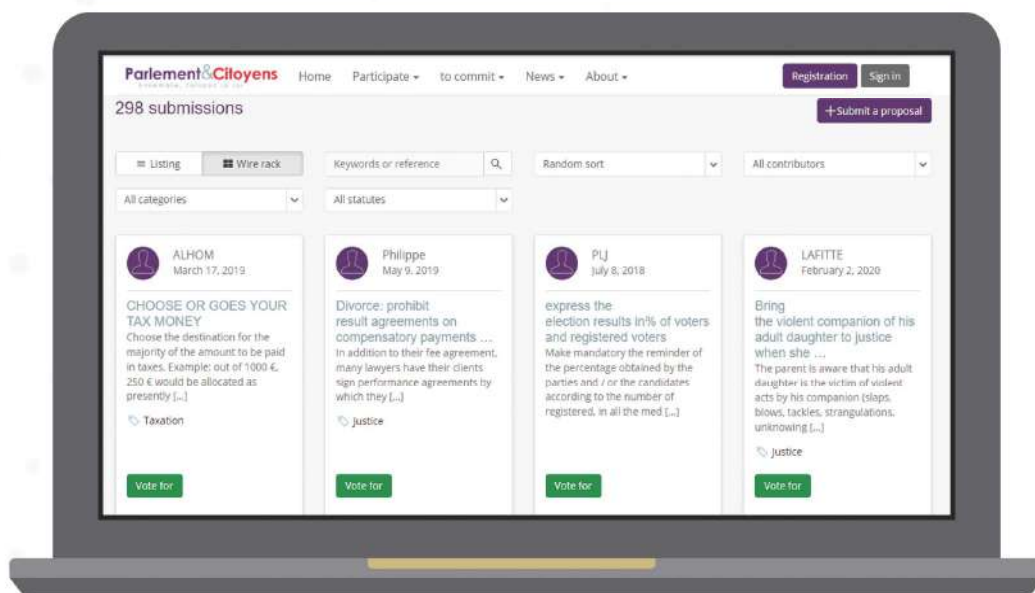

در همین رابطه، این سامانه سه راهکار عمده برای بحران‌های بیان شده دارد:

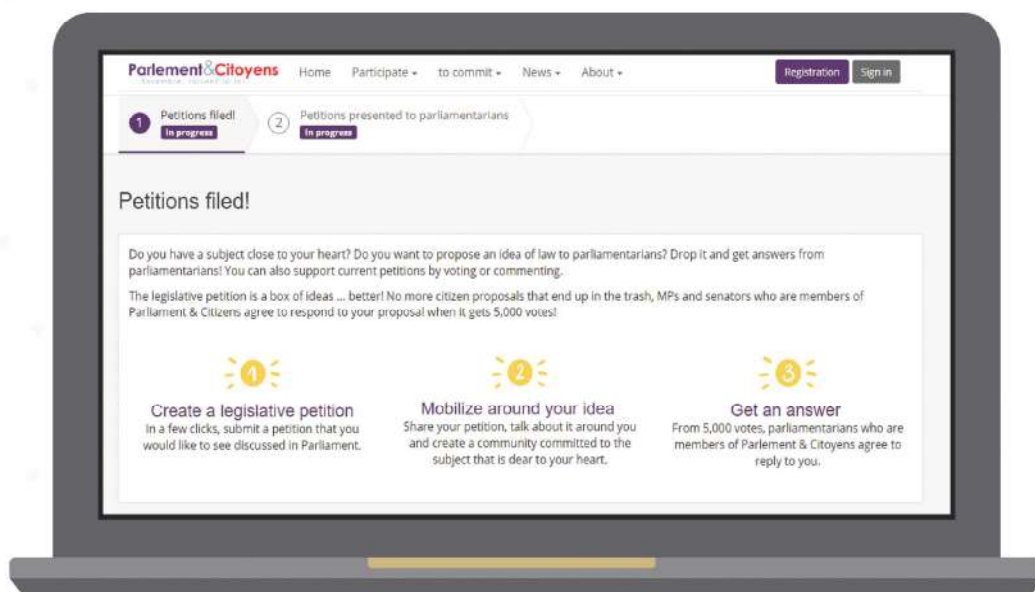
- ۱. کمک به حل بحران کارایی سیاست‌های عمومی:** ارتقای منابع اطلاعاتی نمایندگان با استفاده از عنصر مشارکت عمومی و همچنین درگیر کردن ذینفعان مختلف در فرآیند آماده‌سازی قوانین. این فرآیند می‌بایست، شفاف، غیرتعصبی، علمی، روش‌مند و با کمک عموم جامعه باشد.
- ۲. کمک به حل بحران مشروعیت قوانین تولید شده:** باز کردن فرآیند قانون‌گذاری در پارلمان به روی مردم و نخبگان. محدود کردن تاثیر لابی‌ها و منافع حزبی از طریق شفافیت و مشارکت.
- ۳. کمک به حل بحران اعتماد شهروندان به بازیگران سیاسی:** اصلاح روابط شهروندان و نمایندگان و بازآفرینی اعتماد آنها به بازیگران سیاسی. ارتقای همکاری شهروندان با بازیگران سیاسی.

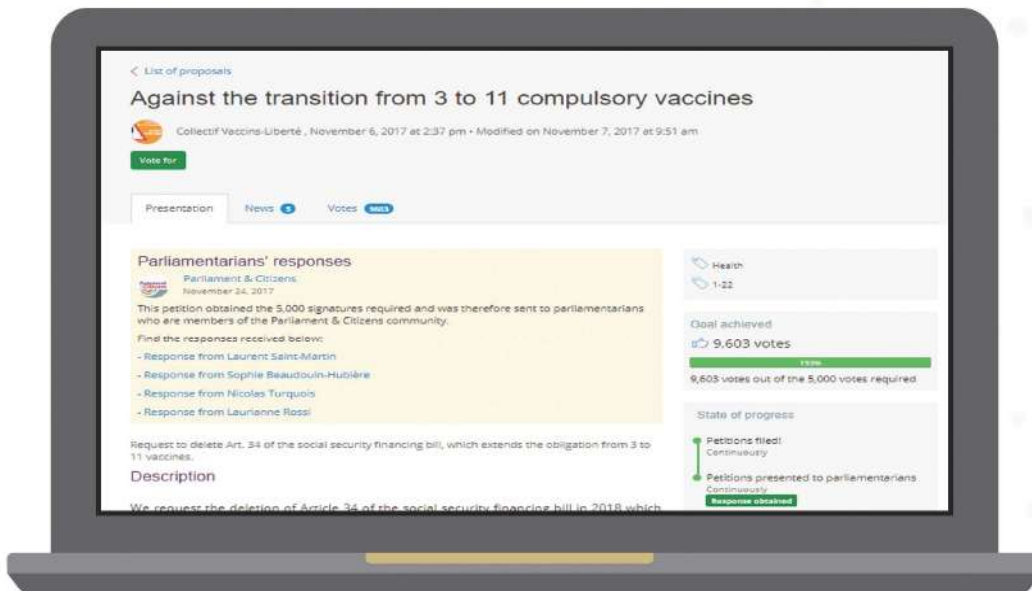
علاوه بر مشارکت در فرآیند قانون‌گذاری، امکان عریضه‌نویسی و جمع‌آوری امضا برای طرح یک مساله در پارلمان نیز در این سامانه فراهم شده است. صفحه زیر، عریضه‌های نگاشته شده و تعداد امضای آن‌ها نیز قابل مشاهده است:

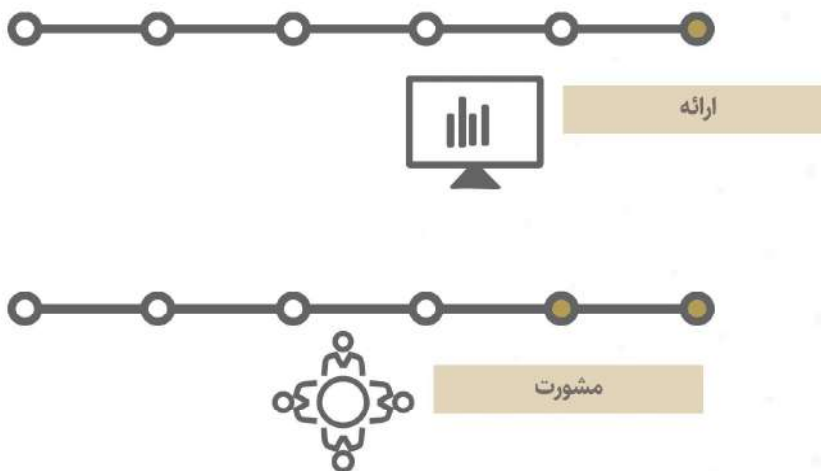
همچنین هر فردی قادر خواهد بود، مساله خود را مطرح کرده و به دنبال جمع‌آوری امضا باشد. در صورتی که تعداد امضاها از ۵۰۰۰ عبور کند، نمایندگان مجلس موظف به پاسخگویی هستند.

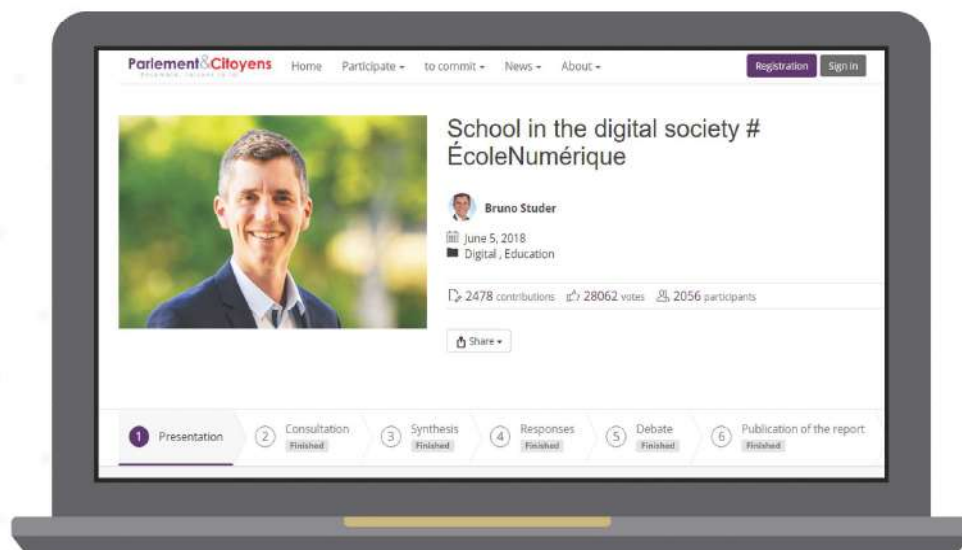
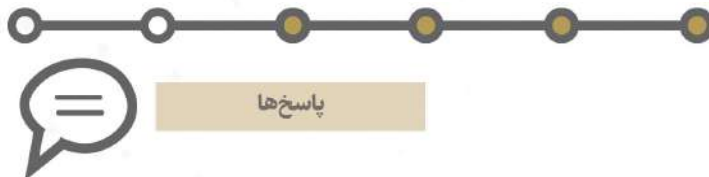
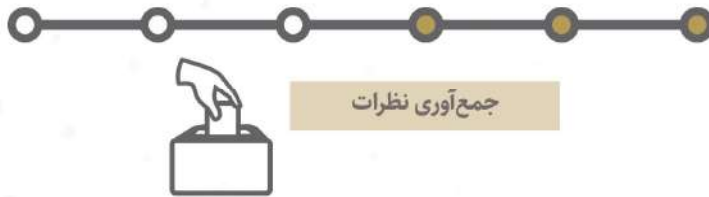

شکل زیر، عریضه‌ای را در حوزه سلامت نشان می‌دهد که توانسته با بیش از ۹۰۰۰ امضا، در پارلمان طرح شود. نتیجه آن نیز قابل مشاهده است.

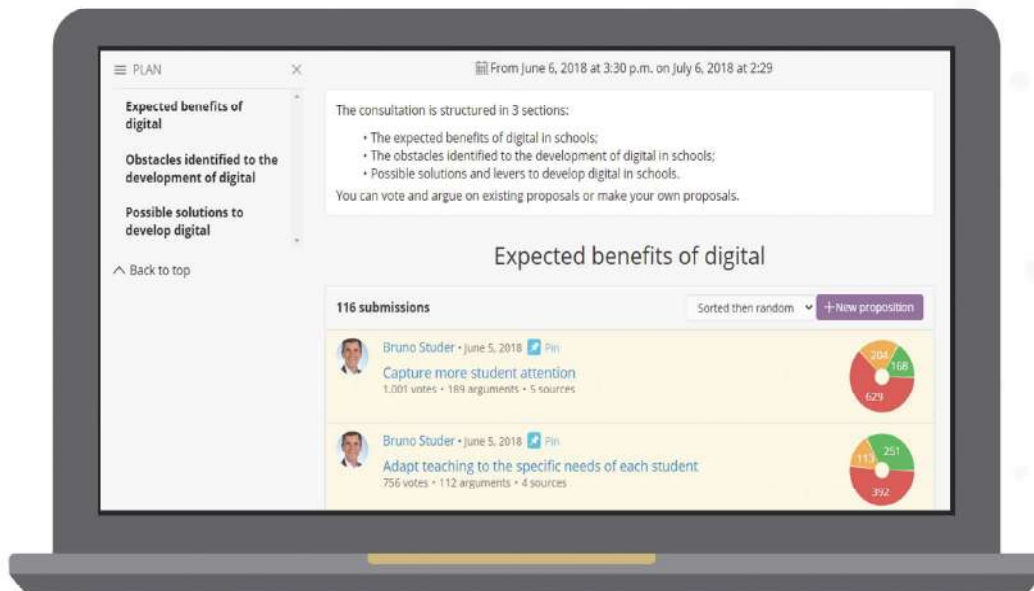
در حوزه‌ی قانون‌سپاری نیز، هر طرح یا لایحه (در صورتی که نماینده اصلی مسئول آن تشخیص بدهد) می‌تواند وارد مرحله مشارکت‌جویی شود. مشارکت‌جویی نیز ۶ مرحله دارد:

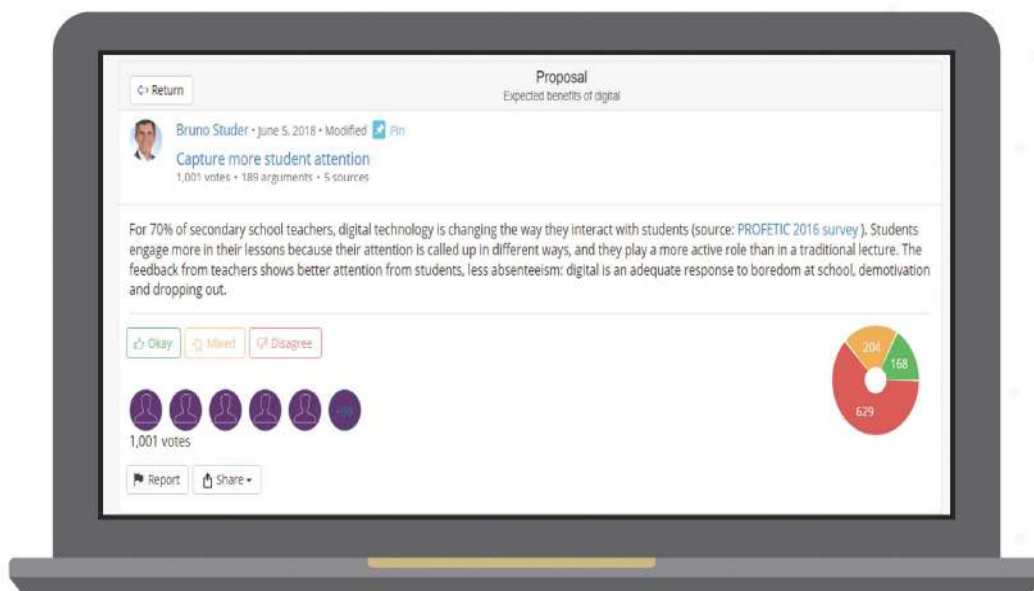

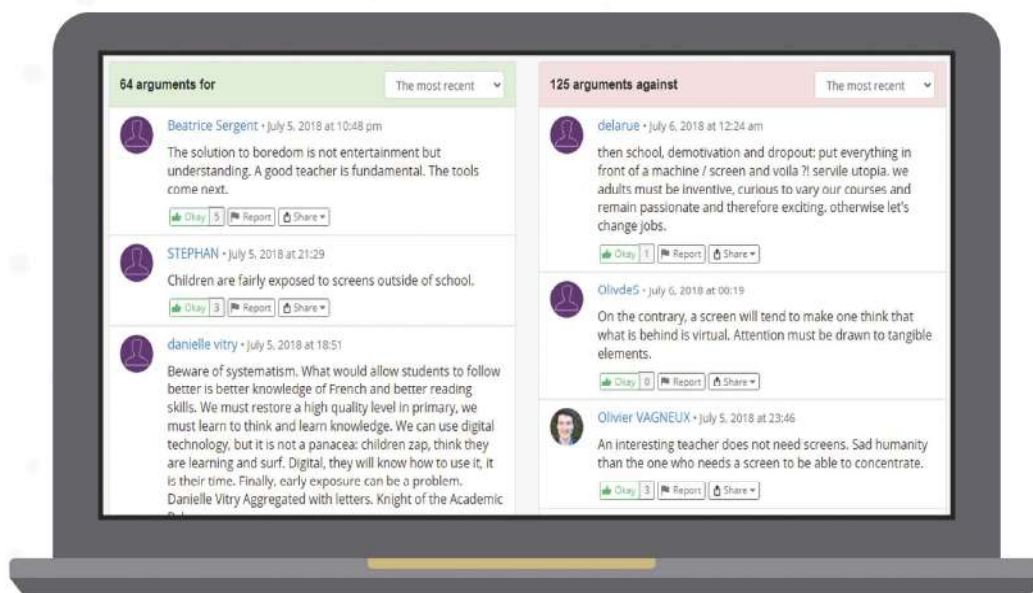
تصویر زیر، بخشی از مشورت و نظرخواهی نماینده طراح نشان داده شده است:

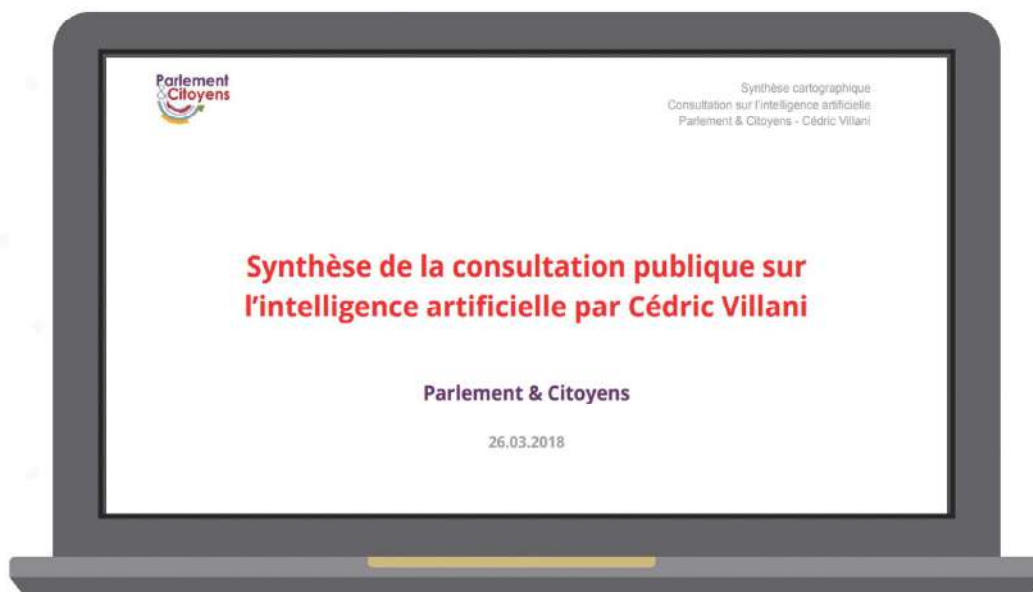
همچنین هر فردی می‌تواند نظر خود را راجع به بند مربوطه در قانون پیشنهادی با اعلام رای مثبت، منفی و یا ممتنع اعلام کند.

همچنین افراد می‌توانند به صورت مکتوب نظر خود را در موافقت و یا مخالفت با بند مطرح شده یادداشت کنند. دیگر افراد نیز می‌توانن روی نظر شما رای دهند یا بحث کنند.

در قسمت جمع‌آوری نظرات نیز، به صورت خلاصه و یکجا، همه‌ی نظرات را دانلود کرد. تصویر زیر، پی‌دی‌اف نظرات گردآوری شده راجع به یک طرح را نشان می‌دهد:

در آخر نیز، نتیجه مشورت‌ها و پاسخ نمایندگان به سوالات و ... مطرح می‌شود.

معرفی سامانه قانون‌سپاری و شفافیت مجلس کنیا

نام سامانه: Dokeza

منطقه جغرافیایی: کنیا

حوزه‌های فعالیت: قانون‌سپاری، شفافیت سیاسی

آدرس سایت:

<https://dokeza.mzalendo.com/>

سامانه‌ای را برای جلب نظرات عمومی و به بحث گذاشتن لایحه‌ها و طرح‌ها ایجاد کند. در نتیجه، سامانه Dokeza توسط شرکت Mzalendo در کنیا ایجاد شد. این سامانه قابلیت‌ها و ویژگی‌های متعددی دارد که باعث شفافیت هرچه بیشتر فرآیندهای قانون‌گذاری در این کشور می‌شود.

سامانه Dokeza به دنبال تسهیل و تقویت مشارکت عمومی در قانون‌گذاری کشور کنیا است. اما چرا چنین سامانه‌ای در این کشور ایجاد شده است: سال ۲۰۱۰، در قانون اساسی کنیا، اصل ۱۱۸م تصریح شد که پارلمان باید مشارکت عمومی مردم در فرآیند قانون‌گذاری و دیگر موارد مربوط به آن را تسهیل کند. این اصل که مواد دیگری نیز دارد و از اصول مترقی این قانون محسوب می‌شود باعث شد تا پارلمان

The screenshot shows the Dokeza website interface. At the top, there is a navigation bar with 'MZALENDO' and 'DOKEZA' logos, a search bar, and a 'Log in/Sign up' button. Below the navigation bar, there are several menu items: 'Home', 'Bills', 'Other Documents', 'Open for Memoranda', 'In Committee', 'Plenary Session', 'Events', 'Latest', 'Analysis', 'About', and 'Get in Touch'. The main content area is divided into two columns. The left column is titled 'Bills' and contains four bill listings. The right column is titled 'Events' and contains a calendar for July 2020. The bill listings include: 'Kenya National Commission on Human Rights (Amendment) Bill, 2019' (Open for Memoranda 05 Jun 2020), 'Constitution of Kenya (Amendment) (No.5) Bill, 2020' (Open for Memoranda 03 Jun 2020), 'The Referendum Bill, 2020' (Open for Memoranda 02 Jun 2020), and 'Community Health Services Bill, 2020' (Open for Memoranda 11 May 2020). The calendar shows the days of the week and the dates for July 2020.

همانگونه که قبلاً مطرح شد، هدف معرفی تمامی اجزای این سامانه نیست. بلکه معرفی کلی آن است. امیدواریم در کشورمان نیز شاهد به ثمر رسیدن سیاست‌های کلی قانون‌گذاری نظام و موارد مربوط به آن باشیم.

معرفی پلتفرم قانون سپاری democraciaOS

نام پلتفرم: democraciaOS

منطقه جغرافیایی: آرژانتین، کل جهان

حوزه‌های فعالیت: قانون سپاری، بودجه‌ریزی مشارکتی،

تصمیم‌گیری عمومی

آدرس سایت:

<https://democraciaos.org>

پلتفرم democraciaOS نیز از محصولات این شرکت است. این پلتفرم قابلیت‌های فراوانی برای ارائه خدمات قانون‌سپاری به کشورها و همچنین خدمات بودجه‌ریزی مشارکتی به شهرداری‌ها دارد. این پلتفرم به خصوص در کشور آرژانتین و مکزیک استفاده شده است و نمونه‌های آن را می‌توان در این وب‌سایت مشاهده کرد.

پلتفرم democraciaOS، محصول یک شرکت آرژانتینی به نام Democracia en Red است. این شرکت به صورت غیرانتفاعی و در حوزه‌ی فناوری شهروندی فعالیت می‌کند و تاکنون محصولات مختلفی را در این حوزه عرضه داشته است. این شرکت از فعالان، توسعه‌دهندگان، برنامه‌نویسان و دانشمندان علوم اجتماعی با هدف باز کردن نهادها و موسسات عمومی و دادن فضا به مردم برای تصمیم‌گیری در این نهادها تشکیل شده است. همانگونه که بیان شد،

این پلتفرم قادر است تا خدمات زیر را ارائه کند:

خدمات پلتفرم

با توجه به بحث ما که در خصوص قانون‌سپاری است، تنها این بخش از پلتفرم را معرفی می‌کنیم. در قسمت قانون‌سپاری، این ویژگی‌ها برشمرده شده است:

- ارائه قانون پیشنهادی
- دریافت نظرات به شکل‌های مختلف مانند رای‌دهی و ...
- دریافت پیشنهادها برای اصلاح قانون و لایحه
- پیگیری سیستمی قانون و اعلام وضعیت لحظه‌ای آن به شهروند

یکی از نکات مثبت این پلتفرم، منبع باز (Open source) بودن آن است که قابلیت استفاده برای بسیاری از نهادها و سازمان‌ها را فراهم کرده است. البته این سازمان می‌تواند نسخه اختصاصی شما را نیز نصب کرده و آن را متناسب با نیازهای شما تغییر دهد.

معرفی تجارب ملی در زمینه قانون سپاری

در بخش‌های پیشین، تجارب بین‌المللی قانون سپاری را بررسی و سامانه‌های مختلفی را از سراسر جهان معرفی کردیم. این سامانه‌ها تنها بخشی از انبوه اقداماتی است که کشورها برای اجرای قانون سپاری انجام داده‌اند. در کشور ما نیز تاکنون سه تجربه اولیه از قانون سپاری اجرا شده است. البته هر سه این تجربه‌ها در مراحل اولیه خود قرار دارند. متأسفانه دو مورد از این پروژه‌ها در همان مراحل اولیه متوقف شده است. پروژه‌ی سوم اما تا حدودی در حال رشد بوده، اما هنوز به مرحله اجرایی نرسیده است. امید است این پروژه‌ها به زودی در کشور به صورت کامل و با پشتیبانی نهادهای قانون‌گذار، اجرا شوند.

پارلمان مجازی ایران

کشور امکان مشارکت بر پیش نویس طرح‌ها را فراهم می‌آورد. با این حال، نظرات کاربران به یکدیگر نمایش داده نمی‌شود، امکان ارائه‌ی بازنویسی متن وجود ندارد، تنها برای مجلس شورای اسلامی (آنهم یک نماینده مشخص) طراحی شده و امکان بهره‌برداری از آن برای سایر نهادهای قانون‌گذار وجود ندارد. همچنین میزان تأثیر نظرات مردم نسبت به مشارکتشان مشخص نیست. **علی‌رغم اینکه این سامانه توسط چند نماینده مجلس پشتیبانی می‌شد اما متأسفانه هم‌اکنون غیرفعال شده است.**

نام سامانه: پارلمان مجازی ایران
منطقه جغرافیایی: ایران
حوزه‌های فعالیت: قانون‌سپاری
آدرس سایت:
<https://www.ir-vp.ir/>

نخستین پلتفرم جمع‌سپاری در حوزه تقنین در سال ۱۳۹۵ توسط یکی از نمایندگان مجلس و با عنوان «پارلمان مجازی ایران» راه‌اندازی شد. هدف این سامانه مشارکت مردم در راستای ارتقای طرح‌ها و مصوبات مجلس می‌باشد. از این رو این سامانه را می‌توان جزو اولین گام‌ها در مشارکت جویی از مردم دانست. افزون بر این امکان ارسال نظر توسط مردم و نخبگان نسبت به قوانین موجود در این طرح نیز حائز اهمیت می‌باشد. این سامانه برای اولین بار در

امروز: یکشنبه ۲۲ تیر ۱۳۹۶

ثبت نام

ورود

رجز عبور

نام کاربری

پارلمان مجازی ایران IRAN VIRTUAL PARLIAMENT

ارتباط با مدیر

امکانات سایت

ورود به محن علنی مجلس

آشنایی با پارلمان

خوش آمدید

آخرین اخبار خانه ملت

مسفر تا صد وقوع حادثه برای اتباع افغان، چه کسانی از تنش بین ایران و افغانستان سود می‌برند؟

طرح تامین مالی بخش مسکن از طریق بورس؛ دولت تمام ابعاد طرح را بررسی کند

اشتباهات اساسی یک رسانه

سامانه جمع‌نویسی قانون‌گذاری و مشارکت در نظارت

نام سامانه: جمع‌نویسی قانون‌گذاری و مشارکت در نظارت
منطقه جغرافیایی: ایران
حوزه‌های فعالیت: قانون‌سپاری
آدرس سایت:
<https://jamnevisi.parliran.ir/>

وبسایت رسمی مجلس نیز یکی از زیردامنه‌های خود را به موضوع قانون‌سپاری اختصاص داده است. این زیردامنه هم‌اکنون با عنوان سامانه جمع‌نویسی قانون‌گذاری و مشارکت در نظارت وجود داشته اما غیرفعال است. این سامانه در طراحی اولیه خود، علاوه بر بخش مشارکت در قانون‌گذاری، مشارکت در نظارت را نیز دارد. البته همانگونه که بیان شد، فعلا هیچ‌کدام از این موارد فعال نبوده و با کلیک روی هر قانون، چیزی باز نمی‌شود.

The screenshot shows the website's interface with a blue header containing the title "سامانه جمع‌نویسی قانون‌گذاری و مشارکت در نظارت" and navigation icons. The main content area is divided into two columns. The left column features a navigation menu with "مشارکت در نظارت" and "جمع‌نویسی در قانون‌گذاری". Below this is a yellow box with text about the website's purpose: "در این بخش حسب نیاز متن مربوط به طرح‌ها و لوایح، پیش از بررسی و مطرح شدن در کمیسیون‌ها و صحن مجلس شورای اسلامی جهت دریافت نظرات متخصصان، صاحب نظران و عموم مردم قرار داده شده است جهت ارائه و ثبت نظرات، پیشنهادات و اصلاحات مدنظر بر روی هر کدام از مواد مطرح شده کلیک نمایید." Below this are three white boxes with green accents: "تست قانون‌گذاری", "اعلام نظر در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور", and "طرح تعیین و ایجاد قوانین انعطاف‌ناپذیر(سخت) و قوانین انعطاف‌پذیر (نرم)". The right column features a portrait of the Supreme Leader and a news article titled "دیدار نمایندگان و کارکنان مجلس" dated "۱۳ خرداد ۱۳۹۷". The article text discusses the organization and implementation of laws, mentioning the importance of public participation and the role of the parliament.

پلتفرم جمع‌نویسی

نام سامانه: جمع‌نویسی

منطقه جغرافیایی: ایران

حوزه‌های فعالیت: قانون‌سپاری

آدرس سایت:

<https://www.jamnevisi.ir/>

نظر خود را در مورد پیش‌نویس قانون مربوطه و ... اعلام کنند. اولین بار، قوه قضائیه، در تاریخ ۴ تیر ۱۳۹۹، از سامانه جمع‌سپاری لوایح و دستورالعمل‌های حقوقی رونمایی کرد! این سامانه، یکی از خروجی‌های پلتفرم جمع‌نویسی است. البته هنوز لایحه یا دستورالعمل خاصی در آن قرار داده نشده است.

پلتفرم جمع‌نویسی را می‌توان یکی از کامل‌ترین پلتفرم‌های حوزه قانون‌سپاری نامید که با استفاده از تجارب کشورهای مختلف و همچنین با یک طراحی خوب، در کشور راه‌اندازی شده است. این پلتفرم توسط اندیشکده شفافیت برای ایران توسعه یافته و هم‌اکنون نیز در دسترس است. این پلتفرم می‌تواند برای همه‌ی نهادهای قانون‌گذار قابل استفاده باشد. البته اصل در اینگونه موارد، ایجاد یک پنجره واحد است تا مردم بتوانند صرفاً با مراجعه به یک سامانه،

ورود | ثبت نام

تماس با ما

درباره

بلاگ

قوانین

صفحه اصلی

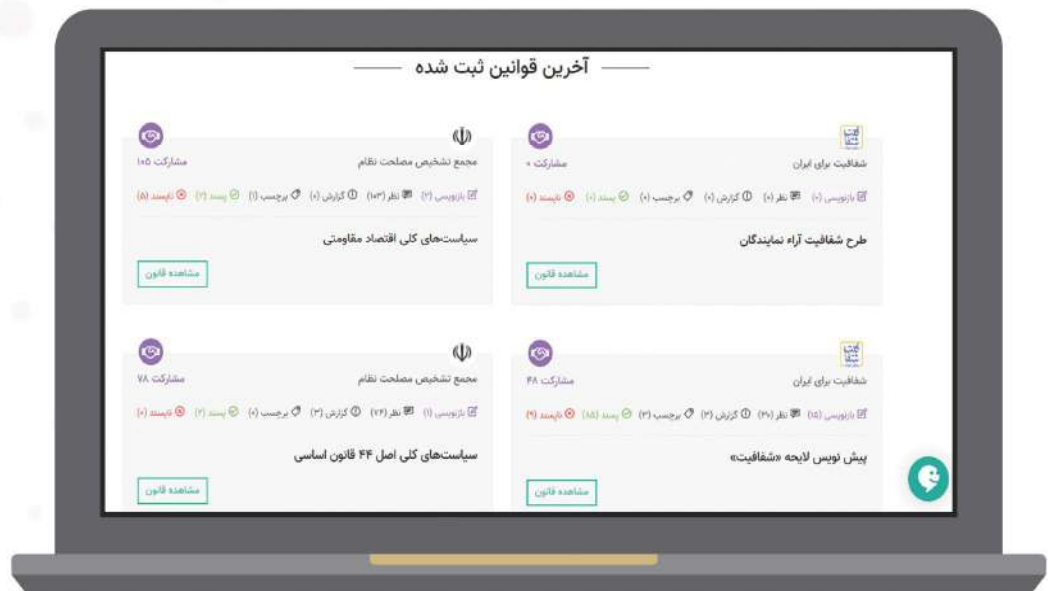

۱. منبع:

<https://www.mizanonline.com/fa/news/631768>

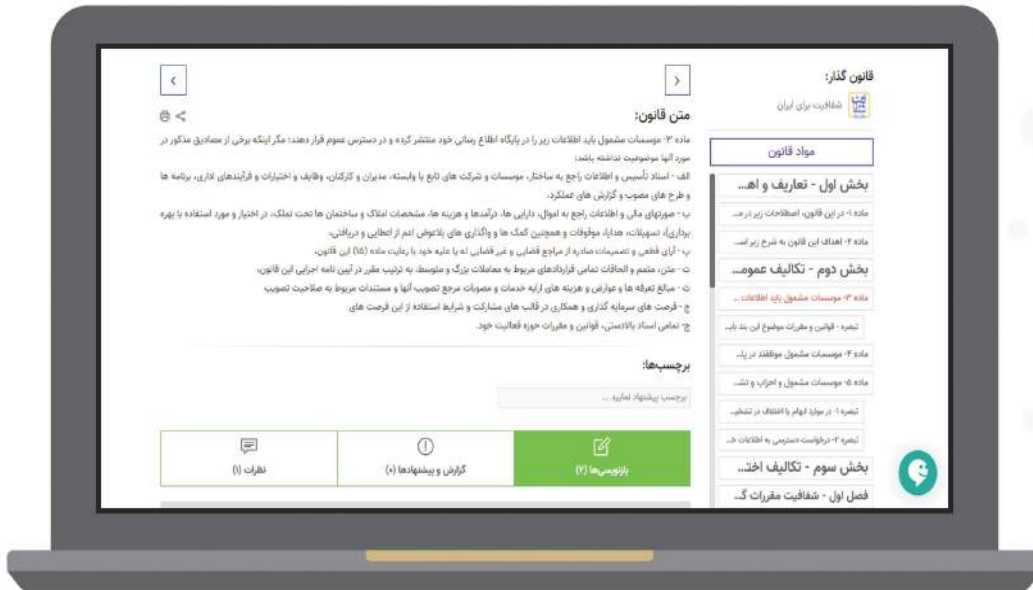
پلتفرم جمع‌نویسی، براساس مطالعه تجارب جهانی شکل گرفته و از ویژگی‌های زیر برخوردار است:

- قابلیت درج نظر ذیل هر متن قانونی و نیز هر نظر دیگر؛
- قابلیت درج متن پیشنهادی پیرامون هر ماده، و نیز در نظر ذیل آنها؛
- قابلیت ثبت فعالیت‌ها و مشارکت‌های کلیه کاربران و قابلیت فهرست کردن آنها؛
- قابلیت درج «پیشنهاد و گزارش»، با مواردی همچون: پیشنهاد قانون مکمل، پیشنهاد قانون متعارض، پیشنهاد ناسخ و منسوخ، پیشنهاد حذف، گزارش مغایرت با قانون اساسی، گزارش مغایرت با شرع، ...
- قابلیت ثبت «پسند» و «عدم پسند» توسط کاربران بر هر مؤلفه از سامانه؛
- قابلیت گفتگو میان کاربران مختلف سامانه؛
- صفحه پروفایل شخصی کاربران که حاوی اطلاعات شخصی و نیز فهرست مشارکت‌های آنها در سامانه باشد؛
- قابلیت گزارش‌گیری و پرینت مشارکت‌ها با تنظیمات مختلف و کاربردی؛
- و ...

نمایی از صفحه مشارکت در قانون را می‌توانید در تصویر صفحه بعد مشاهده کنید:

قانون گذار:

شفافیت برای ایران

مواد قانون

بخش اول - تعاریف و اهدا...

ماده ۱- در این قانون، اصطلاحات زیر درج...

ماده ۲- اهداف این قانون به شرح زیر است...

بخش دوم - تکالیف عمومی...

ماده ۳- موسسات مشمول باید اطلاعات...

نمونه - فواید و مخرجات محصول این بند باید...

ماده ۴- موسسات مشمول موظفند در باب...

ماده ۵- موسسات مشمول و اجزای و تش...

نمونه ۱- در مورد اهدای یا انتقال در تنظیم...

نمونه ۲- درخواست دسترسی به اطلاعات خ...

بخش سوم - تکالیف اختیاری...

فصل اول - شفافیت مقررات گذار...

متن قانون:

ماده ۳- موسسات مشمول باید اطلاعات زیر را در پایگاه اطلاع رسانی خود منتشر کرده و در دسترس عموم قرار دهند؛ مگر اینکه برخی از مصدق مذکور در مورد آنها ممنوعیت داشته باشد:

الف - اسناد تأسیس و اطلاعات رایج به ساختار، موسسات و شرکت های تابع یا وابسته، مدیران و کارکنان، وظایف و اختیارات و فرآیندهای کاری، برنامه ها و طرح های مصوب و گزارش های عملکرد.

ب - صورتهای مالی و اطلاعات رایج به اصول، دارایی ها، دارنده ها و هزینه ها، مشخصات انفاق و ساختمان ها تحت تسلک، در اختیار و مورد استفاده یا بهره برداری، استیفا، هدایا، جوایز و همجوین کمک ها و واگذاری های بلاعوض اعم از نظایر و دریافتی.

پ - آرای قضی و تصمیمات صادره از مراجع قضایی و غیر قضایی له یا علیه خود یا رعایت ماده (۱۵) این قانون.

ت - سخنرانی، مکتب و الحاقات نامی قراردادهای مربوط به معاملات بزرگ و متوسط، به ترتیب مقرر در این نامه اجرایی این قانون.

ث - مبالغ بهره ها و عوارض و هزینه های ارایه خدمات و محصولات مرجع تصویب آنها و مستندات مربوط به صلاحیت تصویب.

ج - فرصت های سرمایه گذاری و همکاری در قالب های مشارکت و شرایط استفاده از این فرصت های.

ح - نام اسناد بالادستی، قوانین و مقررات حوزه فعالیت خود.

برچسبها:

برچسب پیشنهاد نکرده ...

تقررات (1)

گزارش و پیشنهادها (4)

پژوهشها (7)

اندیشکده شفافیت برای ایران

آدرس: تهران، خیابان جلال آل احمد، جنب دانشکده
اقتصاد دانشگاه تهران، پلاک ۳
تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۵۳۰۷۲

اندیشکده شفافیت برای ایران

نشانی: خیابان جلال آل احمد، جنب دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران، پلاک ۳

شماره تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۵۳۰۷۲

وبسایت: TP4.ir